

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення методичної ради
університету
27 серпня 2025 року,
протокол № 1.

Перша проректорка, голова
методичної ради університету,
кандидатка наук з державного
управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

27 серпня 2025 року

м.п.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА»
для підготовки на другому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня магістра
за спеціальністю D8 Право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право
за денною формою навчання

м. Хмельницький
2025

РОЗРОБНИКИ:

Доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права,
доктор філософії з права
26 серпня 2025 року

_____ Петро САЛЮК

Професор кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент
26 серпня 2025 року

_____ Роман ГАВРІК

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
26 серпня 2025 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри,
кандидатка юридичних наук, доцентка
26 серпня 2025 року

_____ Олена ГАЛУС

Декан юридичного факультету,
кандидат юридичних наук, доцент
27 серпня 2025 року

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

Обліковий обсяг – 4,88 ум.др.арк.

ЗМІСТ

		Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	– 3
	1.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 3
	1.2. Лекції	– 4
	1.3. Семінарські (практичні, лабораторні) заняття	– 8
	1.4. Самостійна робота студентів	– 19
	1.5. Індивідуальні завдання	– 39
	1.6. Підсумковий контроль	– 39
2.	Схема нарахування балів	– 42
3.	Рекомендовані джерела	– 43
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 61

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Загальна характеристика адміністративного судочинства як інституту судового захисту та засобу утвердження верховенства права	9	2	2	–	–	5	9	1	1	–	–	7
2.	Основні засади (принципи) адміністративного судочинства	9	2	2	–	–	5	9	1	1	–	–	7
3.	Юрисдикція адміністративних судів. Підсудність адміністративних справ	9	2	2	–	–	5	9	1	1	–	–	7
4.	Докази і доказування в адміністративному судочинстві	9	2	2	–	–	5	9	1	–	–	–	8
5.	Особливості процесуального статусу учасників справи та інших учасників судового процесу	9	2	2	–	–	5	9	1	–	–	–	8
6.	Процесуальне представництво	10	2	2	–	–	6	9	1	1	–	–	7
7.	Проведення в адміністративному суді першої інстанції	10	2	–	–	–	8	10	2	–	–	–	8
8.	Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ	10	2	–	–	–	8	10	–	–	–	–	10
9.	Перегляд судових рішень	10	2	–	–	–	8	9	2	–	–	–	7
10.	Медіація в адміністративному судочинстві	8	1	2	–	–	5	9	1	2	–	–	6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
11.	Виконання судових рішень в адміністративних справах. Застосування заходів процесуального примусу	9	1	–	–	–	8	10	–	–	–	–	10
12.	Процесуальні документи в адміністративному судочинстві	9	1	2	–	–	6	9	1	1	–	–	7
13.	Судові рішення в адміністративному судочинстві	9	1	2	–	–	6	9	–	1	–	–	8
	Усього годин:	120	22	18	–	–	80	120	12	8	–	–	100

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Загальна характеристика адміністративного судочинства як інституту судового захисту та засобу утвердження верховенства права	2
1.1.	Правова природа адміністративного судочинства: поняття, ознаки та зміст.	
1.2.	Адміністративне судочинство як засіб утвердження верховенства права у вітчизняному конституційному устрої.	
1.3.	Співвідношення понять «адміністративна юстиція» та «адміністративна юрисдикція».	
1.4.	Завдання адміністративного судочинства. Відмінність завдання адміністративного судочинства від інших видів судочинства.	
1.5.	Загальна характеристика судового застосування джерел адміністративного права.	
1.6.	Застосування актів судової влади як похідних джерел адміністративного права.	
1.7.	Перспективи запровадження судового прецеденту як джерела права в Україні.	
1.8.	Адміністративна справа як предмет розгляду адміністративних судів. Види адміністративних справ в адміністративному судочинстві.	
1.9.	Форми адміністративного судочинства.	
2.	Основні засади (принципи) адміністративного судочинства	2
2.1.	Основні засади (принципи) адміністративного судочинства: поняття та значення.	
2.2.	Класифікація принципів адміністративного судочинства.	
2.3.	Верховенство права – визначальний принцип адміністративного судочинства.	
2.4.	Забезпечення рівності сторін в адміністративному процесі.	
2.5.	Аналіз принципів змагальності сторін, диспозитивності та офіційного з'ясування всіх обставин у справі.	
2.6.	Характеристика принципу гласності судового процесу.	

1	2	3
2.7. 2.8. 2.9. 2.10. 2.11. 2.12. 2.13. 2.14.	Відкритість інформації щодо справи. Зміст права на перегляд справи та оскарження судового рішення. Характеристика принципу обов'язковості судових рішень. Аналіз принципу розумності строків розгляду справи судом. Характеристика принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами. Зміст принципу відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення. Характеристика неформалізованих принципів адміністративного судочинства. Особливості застосування принципів адміністративного судочинства та забезпечення їх реалізації в юридичній практиці.	
3.	Юрисдикція адміністративних судів. Підсудність адміністративних справ	2
3.1. 3.2. 3.3. 3.4. 3.5. 3.6. 3.7. 3.8. 3.9. 3.10.	Поняття публічно-правового спору та його особливості. Загальна характеристика адміністративно-правових спорів. Предмет адміністративної юрисдикції та його співвідношення з предметами конституційної, кримінальної, цивільної та господарської юрисдикції. Проблеми визначення правової природи правовідносин для вирішення питання юрисдикції адміністративних судів. Види публічно-правових спорів, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів. Критерії встановлення юрисдикції адміністративних судів. Предмет адміністративної юрисдикції: розмежування компетенції. Поняття підсудності адміністративних справ. Види підсудності адміністративних справ: предметна, територіальна, інстанційна. Недопустимість спорів про підсудність. Наслідки порушення правил підсудності.	
4.	Докази і доказування в адміністративному судочинстві	2
4.1. 4.2. 4.3. 4.4. 4.5. 4.6. 4.7. 4.8.	Поняття та ознаки доказування в адміністративному судочинстві. Поняття та ознаки доказів у адміністративному судочинстві. Класифікація доказів. Джерела доказів у адміністративному судочинстві. Засоби доказування. Обов'язок доказування. Презумпція винуватості суб'єкта владних повноважень. Роль суду в доказуванні. Дослідження та оцінка доказів у адміністративному судочинстві. Звільнення від доказування в адміністративному судочинстві. Поняття та способи забезпечення доказів. Підстави та порядок забезпечення доказів.	
5.	Особливості процесуального статусу учасників справи та інших учасників судового процесу	2
5.1. 5.2. 5.3. 5.4.	Адміністративна процесуальна правосуб'єктність. Права та обов'язки учасників справи. Характеристика адміністративно-процесуального статусу позивача в адміністративній справі. Напрямки вдосконалення законодавства щодо процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві. Процесуальний статус відповідача в адміністративній справі.	

1	2	3
5.5.	Зловживання процесуальними правами в процесі реалізації процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві: форми та способи попередження.	
5.6.	Характеристика адміністративно-процесуального статусу третіх осіб як учасників справи.	
5.7.	Процесуальне правонаступництво.	
5.8.	Процесуальний статус інших учасників судового процесу.	
6.	Процесуальне представництво	2
6.1.	Сутність, особливості представництва прав, свобод та інтересів громадян в адміністративному судочинстві.	
6.2.	Види представництва.	
6.3.	Принципи та функції представництва в адміністративному судочинстві.	
6.4.	Поняття та зміст правового статусу представника як суб'єкта адміністративного судочинства.	
6.5.	Види представників в адміністративному процесі.	
6.6.	Повноваження представника прав, свобод та інтересів громадян в адміністративному судочинстві.	
6.7.	Зарубіжний досвід представництва в адміністративному судочинстві та можливості його використання в Україні.	
6.8.	Удосконалення законодавства, яке регламентує представництво в адміністративному судочинстві.	
6.9.	Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб та їх процесуальний статус.	
7.	Проведення в адміністративному суді першої інстанції	2
7.1.	Адміністративний позов: поняття, форма, зміст, вимоги.	
7.2.	Відкриття провадження в адміністративній справі.	
7.3.	Підготовче провадження.	
7.4.	Врегулювання спору за участі судді.	
7.5.	Розгляд справи по суті та ухвалення судового рішення.	
7.6.	Розгляд справ за правилами спрощеного позовного провадження.	
8.	Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ	2
8.1.	Розгляд окремих категорій складних справ.	
8.2.	Розгляд окремих категорій термінових адміністративних справ.	
8.3.	Розгляд типових та зразкових справ.	
9.	Перегляд судових рішень	2
9.1.	Апеляційне провадження.	
9.2.	Касаційне провадження.	
9.3.	Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.	
10.	Медіація в адміністративному судочинстві	1
10.1.	Медіація як позасудовий спосіб врегулювання публічно-правового спору. Місце медіації в системі адміністративного судочинства.	
10.2.	Принципи і моделі медіації, переваги і недоліки застосування при вирішенні конфліктів та спорів.	
10.3.	Функції інституту медіації та механізм їх реалізації в адміністративному судочинстві.	
10.4.	Особливості застосування медіації в механізмі вирішення адміністративних спорів: міжнародний досвід та напрямки вдосконалення вітчизняного законодавства.	

1	2	3
10.5.	Зловживання правами в процесі медіації: особливості протидії та профілактики.	
10.6.	Практика застосування медіації в адміністративному судочинстві.	
11.	Виконання судових рішень в адміністративних справах. Застосування заходів процесуального примусу	1
11.1.	Порядок набрання судовими рішеннями законної сили.	
11.2.	Примирення сторін у процесі виконання.	
11.3.	Відстрочення і розстрочення виконання. Зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення.	
11.4.	Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах.	
11.5.	Заходи процесуального примусу.	
12.	Процесуальні документи в адміністративному судочинстві	1
12.1.	Поняття та види адміністративно-процесуальних документів.	
12.2.	Зміст та особливості реалізації права громадян на звернення до суду з адміністративним позовом.	
12.3.	Види заяв по суті справи. Зміст заяв по суті справи.	
12.4.	Заяви з процесуальних питань	
12.5.	Оформлення процесуальних документів на стадії апеляційного провадження.	
12.6.	Оформлення процесуальних документів на стадії касаційного провадження.	
12.7.	Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.	
12.8.	Процесуальні документи, пов'язані з виконанням судових рішень.	
13.	Судові рішення в адміністративному судочинстві	1
13.1.	Поняття та правова природа судових рішень. Класифікаційні ознаки рішень адміністративного суду.	
13.2.	Види судових рішень в адміністративному судочинстві.	
13.3.	Підстави та порядок ухвалення судових рішень в адміністративній справі.	
13.4.	Способи та порядок усунення недоліків судових рішень.	
13.5.	Вимоги до судових рішень.	
	Усього	22

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Загальна характеристика адміністративного судочинства як інституту судового захисту та засобу утвердження верховенства права

Питання для усного опитування та дискусії

1.1. Правова природа адміністративного судочинства: поняття, ознаки та зміст. Відмінність адміністративного судочинства від конституційного, цивільного, господарського та кримінального судочинства.

1.2. Адміністративне судочинство як засіб утвердження верховенства права у вітчизняному конституційному устрої.

1.3. Співвідношення понять «адміністративна юстиція» та «адміністративна юрисдикція».

1.4. Завдання адміністративного судочинства. Відмінність завдання адміністративного судочинства від інших видів судочинства.

1.5. Загальна характеристика судового застосування джерел адміністративного права. Проблеми застосування міжнародних та європейських джерел адміністративного права в судочинстві. Застосування актів судової влади як похідних джерел адміністративного права.

1.6. Перспективи запровадження судового прецеденту як джерела права в Україні.

1.7. Адміністративна справа як предмет розгляду адміністративних судів. Види адміністративних справ в адміністративному судочинстві.

1.8. Форми адміністративного судочинства.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: адміністративне судочинство, адміністративний процес, адміністративна юстиція, завдання адміністративного судочинства, адміністративна справа, публічні права та інтереси, судове застосування джерел права.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- поняття та ознаки адміністративної юстиції;
- співвідношення понять «адміністративна юстиція» та «адміністративна юрисдикція»;
- завдання адміністративного судочинства;
- відмінність адміністративного судочинства від інших видів судочинства;
- відносини адміністративного судочинства в предметі адміністративного права;
- принцип *in dubio pro tributario* – важливий елемент захисту прав платника податків у демократичному суспільстві;
- зміст адміністративної юрисдикції;
- адміністративне судочинство і адміністративна юстиція;
- адміністративне судочинство як складова адміністративної юстиції;
- загальна характеристика адміністративної юстиції сучасної України;
- поняття та ознаки адміністративної юстиції;
- відмінність завдання адміністративного судочинства від кримінального, цивільного, господарського, конституційного судочинства;
- загальна характеристика судового застосування джерел адміністративного права;
- система джерел адміністративного права та її елементи;
- функції джерел адміністративного права;
- міжнародні договори в системі джерел адміністративного права України;
- європейські джерела адміністративного права та їх застосування в судочинстві України;
- застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у судочинстві України як джерела адміністративного права;
- право ЄС у системі джерел адміністративного права України;
- судові рішення в системі джерел адміністративного права;
- застосування практики Європейського суду з прав людини як джерела права в адміністративному судочинстві;
- рішення Європейського суду з прав людини, що стосуються питань адміністративної юстиції;
- особливості застосування судами актів Конституційного Суду України як джерел адміністративного права;
- акти Верховного Суду у системі джерел адміністративного права;
- модель системи джерел, які застосовуються судами в адміністративному судочинстві;
- джерела переконливого характеру в судовому застосуванні;
- адміністративні (індивідуальні) акти як джерела переконливого характеру;
- значення адміністративних договорів як джерел переконливого характеру в адміністративному праві України;
- правовий звичай та його застосування в судочинстві України;
- застосування судами правової доктрини як переконливого джерела в адміністративному праві;

- застосування актів «м'якого права» та інших джерел переконливого характеру в судочинстві України;
- обґрунтування моделі системи джерел, які застосовуються судами в адміністративному судочинстві;
- правова природа інституту адміністративної справи;
- проблемні питання інституту адміністративної справи у вітчизняному адміністративному судочинстві та напрями їх розв'язання;
- загальне позовне провадження;
- розгляд і вирішення адміністративної справи у судовому засіданні;
- участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції;
- письмове провадження;
- спрощене позовне провадження;
- розгляд і вирішення адміністративної справи у судовому засіданні;
- участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції;
- письмове провадження.

Семінарське заняття 2

Тема 2. Основні засади (принципи) адміністративного судочинства

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Основні засади (принципи) адміністративного судочинства: поняття та значення.
- 2.2. Класифікація принципів адміністративного судочинства.
- 2.3. Застосування окремих принципів адміністративного судочинства, визначених у законодавстві.
 - 2.3.1. Верховенство права – визначальний принцип адміністративного судочинства.
 - 2.3.2. Характеристика принципу рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом. Забезпечення рівності сторін в адміністративному процесі.
 - 2.3.3. Аналіз принципів змагальності сторін, диспозитивності та офіційного з'ясування всіх обставин у справі.
 - 2.3.4. Характеристика принципу гласності судового процесу.
 - 2.3.5. Відкритість інформації щодо справи.
 - 2.3.6. Зміст права на перегляд справи та оскарження судового рішення.
 - 2.3.7. Характеристика принципу обов'язковості судових рішень. Відповідальність за невиконання судових рішень.
 - 2.3.8. Аналіз принципу розумності строків розгляду справи судом. Встановлення Кодексом адміністративного судочинства України розумних строків.
 - 2.3.9. Характеристика принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами.
 - 2.3.10. Зміст принципу відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення.
- 2.4. Характеристика неформалізованих принципів адміністративного судочинства: розумності та справедливості; доступності судочинства; ефективності судового захисту; процесуальної економії та процесуальної формальності; рівності можливостей; державного гарантування процесуальних прав учасників процесу; очевидної раціональності/доцільності; пропорційності; незворотності дії норм права.
- 2.5. Особливості застосування принципів адміністративного судочинства та забезпечення їх реалізації в юридичній практиці. Наслідки порушення принципів адміністративного судочинства.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: основні засади (принципи) адміністративного судочинства, верховенство права,

рівність усіх учасників судового процесу, гласність судового процесу, відкритість судового процесу, повне фіксування судового процесу технічними засобами, змагальність сторін, диспозитивність, офіційне з'ясування всіх обставин у справі, обов'язковість судового рішення, право на апеляційний перегляд справи, право на касаційне оскарження судового рішення, розумність строків, неприпустимість зловживання процесуальними правами, відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- поняття основних засад (принципів) адміністративного судочинства;
- значення принципів адміністративного судочинства;
- система принципів адміністративного судочинства;
- загальні та процесуальні принципи адміністративного судочинства;
- «неписані» принципи адміністративного судочинства;
- зміст принципів адміністративного судочинства;
- особливості реалізації принципів адміністративного судочинства;
- верховенство права у рішеннях Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини;
- правила застосування джерел права судом;
- аналогія закону та аналогія права;
- зміст права на перегляд справи та оскарження судового рішення;
- відповідальність за невиконання судових рішень;
- обмеження відкритості інформації щодо справи;
- гарантії гласності і відкритості інформації щодо справи;
- наслідки порушення принципів адміністративного судочинства.

Семінарське заняття 3

Тема 3. Юрисдикція адміністративних судів. Підсудність адміністративних справ

Питання для усного опитування та дискусії

3.1. Поняття, предмет та структура публічно-правового спору. Класифікація публічно-правових спорів, що належать до юрисдикції адміністративного суду

3.2. Загальна характеристика адміністративно-правових спорів, їх підстави, об'єкт, предмет, кваліфікуючі ознаки та види.

3.3. Предмет адміністративної юрисдикції та його співвідношення з предметами конституційної, кримінальної, цивільної та господарської юрисдикції.

3.4. Проблеми визначення правової природи правовідносин для вирішення питання юрисдикції адміністративних судів.

3.5. Види публічно-правових спорів, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів.

3.6. Критерії встановлення юрисдикції адміністративних судів. Спеціальні критерії визначення спорів, на які поширюється компетенція адміністративних судів: суб'єкт владних повноважень як позивач у справі; адміністративна юрисдикція залежно від вимог у справі; адміністративний договір; визначення та поняття виборчого спору.

3.7. Предмет адміністративної юрисдикції: розмежування компетенції (на прикладі спорів про прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби, про накладення адміністративних стягнень, виборчих спорів, спорів про припинення повноважень народних депутатів, депутатів місцевих рад).

3.8. Окремі аспекти визначення юрисдикції адміністративних судів.

3.8.1. Розмежування компетенції між адміністративними судами і судом конституційної юрисдикції.

3.8.2. Адміністративна та кримінальна юрисдикції: проблеми розмежування.

3.8.3. Розмежування судових юрисдикцій щодо спорів про оскарження рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.

3.8.4. Проблемні питання розмежування юрисдикцій господарських та адміністративних судів.

3.9. Поняття підсудності адміністративних справ.

3.10. Види підсудності адміністративних справ: предметна, територіальна, інстанційна.

3.11. Недопустимість спорів про підсудність. Наслідки порушення правил підсудності.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: юрисдикція адміністративних судів, адміністративний суд, підсудність адміністративних справ, види юрисдикції адміністративних справ.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- справи, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів;
- справи, на які не поширюється юрисдикція адміністративних судів;
- предметна юрисдикція;
- розмежування предметної юрисдикції адміністративних судів;
- розгляд кількох пов'язаних між собою вимог;
- інстанційна юрисдикція;
- територіальна юрисдикція (підсудність);
- підсудність справ за вибором позивача;
- підсудність справ за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача;
- виключна підсудність;
- підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя;
- передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого;
- недопустимість спорів про підсудність;
- наслідки порушення правил підсудності.

Семінарське заняття 4

Тема 4. Докази і доказування в адміністративному судочинстві

Питання для усного опитування та дискусії

4.1. Поняття та ознаки доказування в адміністративному судочинстві.

4.2. Поняття та ознаки доказів у адміністративному судочинстві.

4.3. Класифікація доказів.

4.4. Джерела доказів у адміністративному судочинстві. Засоби доказування.

4.5. Обов'язок доказування. Презумпція винуватості суб'єкта владних повноважень.

4.6. Роль суду в доказуванні. Дослідження та оцінка доказів у адміністративному судочинстві.

4.7. Звільнення від доказування в адміністративному судочинстві.

4.8. Поняття та способи забезпечення доказів. Підстави та порядок забезпечення доказів.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: докази, доказування, показання свідків, пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників, засіб доказування, джерела доказів, письмові докази, речові докази, електронні докази, судово експертиза, висновок експерта, висновок експерта у галузі права, забезпечення доказів, оцінка доказів.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- засоби доказування;
- належність доказів;
- правила допустимості доказів;
- достовірність доказів;

- достатність доказів;
- обов'язок доказування;
- роль суду в доказуванні;
- підстави звільнення від доказування;
- подання доказів;
- витребування доказів;
- огляд доказів за їх місцезнаходженням;
- огляд речових доказів, що швидко псуються;
- судові доручення щодо збирання доказів та їх виконання;
- звернення адміністративного суду із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави;
- виконання в Україні судових доручень іноземних судів;
- оцінка доказів;
- показання свідків;
- пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників як засіб доказування;
- письмові та речові докази;
- електронні докази;
- поняття та види судових експертиз;
- висновок експерта;
- висновок експерта у галузі права.

Семінарське заняття 5

Тема 5. Особливості процесуального статусу учасників справи та інших учасників судового процесу

Питання для усного опитування та дискусії

- 5.1. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність.
- 5.2. Права та обов'язки учасників справи. Неприпустимість зловживання процесуальними правами.
- 5.3. Характеристика адміністративно-процесуального статусу позивача в адміністративній справі. Напрямки вдосконалення законодавства щодо процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві.
- 5.4. Процесуальний статус відповідача в адміністративній справі.
- 5.5. Зловживання процесуальними правами в процесі реалізації процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві: форми та способи попередження.
- 5.6. Заміна неналежної сторони.
- 5.7. Характеристика адміністративно-процесуального статусу третіх осіб як учасників справи.
- 5.8. Процесуальне правонаступництво.
- 5.9. Процесуальний статус інших учасників судового процесу: помічника судді, секретаря судового засідання, судового розпорядника, свідка, експерта, експерта з питань права, спеціаліста, перекладача. Особи, які не можуть бути допитані як свідки. Відмова свідка від давання показань на вимогу суду. Відповідальність інших учасників судового процесу.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: адміністративна процесуальна правосуб'єктність, адміністративна процесуальна правоздатність, адміністративна процесуальна дієздатність, учасники судового процесу, учасники справи, позивач, відповідач, треті особи, інші учасники судового процесу, помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, спеціаліст, перекладач.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- поняття адміністративної процесуальної правосуб'єктності;
- носії адміністративної процесуальної правосуб'єктності;
- виникнення та припинення адміністративної процесуальної правоздатності;
- виникнення та припинення адміністративної процесуальної дієздатності;
- класифікація учасників судового процесу;
- права та обов'язки учасників справи;
- неприпустимість зловживання процесуальними правами;
- позивач та відповідач як сторони в адміністративному процесі;
- випадки, встановлені законом щодо можливості позовів суб'єкта владних повноважень;
- права та обов'язки сторін;
- заміна неналежної сторони;
- права та обов'язки третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору;
- права та обов'язки третіх осіб, які не заявляють самостійні вимоги на предмет спору;
- процесуальне правонаступництво.

Семінарське заняття 6

Тема 6. Процесуальне представництво

Питання для усного опитування та дискусії

- 6.1. Сутність, особливості представництва прав, свобод та інтересів громадян в адміністративному судочинстві.
- 6.2. Види представництва. Договірне представництво. Законне представництво.
- 6.3. Принципи та функції представництва в адміністративному судочинстві.
- 6.4. Поняття та зміст правового статусу представника як суб'єкта адміністративного судочинства.
- 6.5. Види представників в адміністративному процесі.
- 6.6. Повноваження представника прав, свобод та інтересів громадян в адміністративному судочинстві.
- 6.7. Документи, що підтверджують повноваження представників.
- 6.8. Зарубіжний досвід представництва в адміністративному судочинстві та можливості його використання в Україні. Удосконалення законодавства, яке регламентує представництво в адміністративному судочинстві.
- 6.9. Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб та їх процесуальний статус

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: адміністративна процесуальна правосуб'єктність, адміністративна процесуальна правоздатність, адміністративна процесуальна дієздатність, представник, законний представник, органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, процесуальні права, представник, представництво, договірне представництво, законне представництво, вимоги, повноваження, юридична відповідальність, документи, що підтверджують повноваження, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, державні органи, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи, Національне агентство з питань запобігання корупції, прокурор.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- завдання участі у справі представника;
- загальні вимоги до особи, яка може бути представником;
- види представників в адміністративному процесі;

- коло осіб, які не можуть бути представниками;
- повноваження представника у суді;
- документи, що підтверджують повноваження представників;
- участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Семінарське заняття 7

Тема 10. Медіація в адміністративному судочинстві

Питання для усного опитування та дискусії

- 10.1. Медіація як позасудовий спосіб врегулювання публічно-правового спору. Місце медіації в системі адміністративного судочинства.
- 10.2. Сутність процедур примирення в системі альтернативного вирішення юридичних конфліктів (спорів).
- 10.3. Принципи і моделі медіації, переваги і недоліки застосування при вирішенні конфліктів та спорів.
- 10.4. Поняття, предмет та доктринальні засади судової медіації.
- 10.5. Принципи інституту медіації, їх види та особливості застосування в адміністративному судочинстві.
- 10.6. Функції інституту медіації та механізм їх реалізації в адміністративному судочинстві.
- 10.7. Формування законодавчих основ запровадження медіації для вирішення юридичних спорів в адміністративному судочинстві України.
- 10.8. Особливості застосування медіації в механізмі вирішення адміністративних спорів: міжнародний досвід та напрямки вдосконалення вітчизняного законодавства.
- 10.9. Зловживання правами в процесі медіації: особливості протидії та профілактики.
- 10.10. Зарубіжний досвід застосування медіації як ефективний спосіб вирішення спорів.
- 10.11. Перспективи розвитку інституту медіації як засобу вирішення публічно-правових спорів в адміністративному судочинстві в Україні.
- 10.12. Практика застосування медіації в адміністративному судочинстві.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: адміністративне судочинство, адміністративна справа, юридичний конфлікт (спір), медіація, альтернативне вирішення спорів, медіатор, суддя-медіатор, медіативна угода, примирення сторін, принципи медіації.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- поняття «юридичний конфлікт» і «юридичний спір» як соціально-правові явища;
- сутність процедур примирення в системі альтернативного вирішення юридичних конфліктів (спорів);
- принципи і моделі медіації;
- переваги і недоліки застосування при вирішенні конфліктів та спорів;
- місце медіації в системі адміністративного судочинства;
- зарубіжний досвід медіації як ефективний спосіб вирішення спорів;
- законодавче забезпечення медіації в деяких європейських країнах та Україні в контексті євроінтеграційних процесів;
- напрямки формування законодавчих основ запровадження медіації для вирішення юридичних спорів в адміністративному судочинстві;
- доцільність запровадження медіації в адміністративному судочинстві, як одного з найдієвіших видів альтернативного вирішення юридичних спорів, віднесених до компетенції адміністративного суду;

- сутність альтернативного вирішення спорів як можливої нової сфери професійної діяльності судді-медіатора при вирішенні юридичних спорів в адміністративному судочинстві;
- допустимість виконання суддею ролі медіатора;
- медіативна діяльність судді як можливий принципово новий самостійний вид суддівської діяльності;
- поняття альтернативного вирішення спорів в адміністративному судочинстві;
- класифікація альтернативних способів і властивих їм процедур на змагальні і примирливі;
- підходи щодо виокремлення основних переваг медіації та переваг інших примирних процедур в адміністративному судочинстві;
- підходи до визначення функціональної ролі судді-медіатора при проведенні медіації в адміністративному судочинстві;
- зміст пов'язаних з проведенням медіації в адміністративному судочинстві заборон і обмежень;
- додаткові знання і професійні навички, які необхідні судді-медіатору;
- правова природа, вимоги до змісту та оформлення, укладення та утвердження мирової угоди в адміністративному судочинстві;
- вивчення позитивного досвіду зарубіжних країн, які мають достатнє законодавче підґрунтя проведення процедури медіації та практику її застосування;
- найдоцільніші напрямки застосування позитивного досвіду зарубіжних країн щодо проведення медіації в Україні;
- питання правового режиму діяльності судді-медіатора;
- пропозиції щодо вдосконалення законодавства України у сфері проведення процедури медіації в адміністративному судочинстві.

Семінарське заняття 8

Тема 12. Процесуальні документи в адміністративному судочинстві

12.1. Поняття та види адміністративно-процесуальних документів.

12.2. Характерні риси адміністративно-процесуальних документів, що складаються учасниками судового процесу.

12.3. Зміст та особливості реалізації права громадян на звернення до суду з адміністративним позовом. Правові засади реалізації права громадян на задоволення адміністративного позову.

12.4. Види заяв по суті справи. Зміст заяв по суті справи.

12.4.1. Адміністративний позов як засіб реалізації прав громадян на судовий захист.

12.4.2. Відзив на позовну заяву (відзив) як заява по суті справи. .

12.4.3. Відповідь на відзив як заява по суті справи.

12.4.4. Заперечення як заява по суті справи.

12.5. Заяви з процесуальних питань: зміст, форми, порядок подання і розгляду.

12.6. Оформлення процесуальних документів на стадії апеляційного провадження.

12.7. Оформлення процесуальних документів на стадії касаційного провадження.

12.8. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

12.9. Процесуальні документи, пов'язані з виконанням судових рішень.

12.9.1. Заява про відстрочку, розстрочку та зміну порядку виконання рішень.

12.9.2. Заява про виправлення помилки у виконавчому документі та заява про визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню.

12.9.3. Заява про поновлення строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання.

12.9.4. Заява про примирення або заяву стягувача про відмову від примусового виконання.

12.9.5. Заява про встановлення або зміну способу або порядку виконання, відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення.

12.9.6. Заява про заміну сторони виконавчого провадження. заяви про поворот виконання рішення.

12.9.7. Заява про визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень - відповідачем на виконання рішення суду, або порушення прав позивача, підтверджених рішенням суду, що ухвалене на користь особи-позивача.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: процесуальний документ, форма, зміст, вимоги, письмові заяви учасників справи, заяви по суті справи, позовна заява, відзив на позовну заяву (відзив); відповідь на відзив; заперечення; пояснення третьої особи щодо позову або відзиву, заяви з процесуальних питань, заяви, клопотання, заперечення проти заяв і клопотань, апеляційна скарга, касаційна скарга, заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, заява.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- загальні положення адміністративно-процесуальних документів;
- види і зміст заяв по суті справи;
- заяви з процесуальних питань;
- види адміністративних позовів та їх характеристика;
- документи, що додаються до позовної заяви;
- форма і зміст зустрічної позовної заяви;
- правове забезпечення реалізації права громадян на судовий захист в позовному провадженні адміністративного судочинства;
- позовне провадження в адміністративному судочинстві як процесуальна форма судового захисту прав громадян у публічно-правових відносинах;
- шляхи вдосконалення нормативного забезпечення реалізації прав громадян на судовий захист в позовному провадженні;
- наслідки ненадання відповідачем відзиву у встановлений судом строк без поважних причин;
- зміст і форма заяви, клопотання і заперечення;
- порядок подання та розгляду заяви, клопотання і заперечення;
- наслідки подання заяви (клопотання, заперечення) без додержання встановлених вимог;
- оформлення процесуальних документів на стадії апеляційного провадження;
- оформлення процесуальних документів на стадії касаційного провадження;
- заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами;
- процесуальні документи, пов'язані з виконанням судових рішень.

Семінарське заняття 9

Тема 13. Судові рішення в адміністративному судочинстві

13.1. Поняття та правова природа судових рішень. Класифікаційні ознаки рішень адміністративного суду.

13.2. Види судових рішень в адміністративному судочинстві.

13.3. Підстави та порядок ухвалення судових рішень в адміністративній справі. Питання, які вирішує суд при ухваленні рішення. Повноваження суду при вирішенні справи. Зміст рішення суду, ухвали суду.

13.4. Способи та порядок усунення недоліків судових рішень.

13.5. Сутність та класифікація вимог, що пред'являються до змісту рішень, постанов та ухвал адміністративного суду.

13.6. Судові рішення на стадіях апеляційного і касаційного провадження.

13.7. Підстави та порядок перегляду адміністративних судових рішень за винятковими і нововиявленими обставинами.

13.8. Вимоги до судових рішень: законність і обґрунтованість судового рішення.

13.9. Критерії якісного судового рішення: правосудність; своєчасність; вмотивованість; чіткість; чиста мова; доступний стиль.

13.10. Підготовка до написання судового рішення.

13.11. Стиль судового рішення.

13.12. Структура судового рішення.

13.13. Теоретичні та прикладні особливості законної сили судових рішень.

13.14. Зарубіжний досвід щодо порядку ухвалення та проголошення рішення адміністративного суду.

13.15. Проблеми та способи вдосконалення порядку ухвалення, проголошення та виконання рішення адміністративного суду.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: судове рішення, рішення, постанова, ухвала, окрема ухвала, додаткове судове рішення, вимоги, зміст, законність, обґрунтованість, стиль, структура.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- правова природа судових рішень;
- підстави та порядок ухвалення судових рішень в адміністративній справі;
- питання, які вирішує суд при ухваленні рішення;
- повноваження суду при вирішенні справи;
- проголошення судового рішення;
- вручення судового рішення;
- порядок усунення недоліків судових рішень;
- види вимог, що пред'являються до змісту рішень, постанов та ухвал адміністративного суду;
- учасники судового процесу та їх об'єктивні й суб'єктивні чинники впливу на формування і ухвалення безпомилкових адміністративних судових рішень;
- вимоги до судових рішень;
- якісне судове рішення;
- стадії та етапи написання судового рішення;
- побудова аргументів та мотивування позиції суду;
- структура судового рішення;
- теоретичні та прикладні особливості законної сили судових рішень;
- практика формування адміністративних судових рішень щодо захисту прав і свобод громадян.

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів є важливою складовою частиною навчального процесу та має на меті закріплення та поглиблення знань і навичок, одержаних на усіх видах навчальних занять; підготовку до наступних занять, іспиту, формування культури розумової праці з чинними правовими нормами, законодавством та практикою його застосування. Під час самостійної роботи уточнюється коло питань, що підлягають вивченню по темі, аналізується та вивчається нормативний матеріал, наукові джерела, виконуються завдання.

Самостійна робота виконується у межах годин, відведених для навчальним планом для такого виду робіт. Студенти виконують самостійну роботу індивідуально з одержанням необхідних консультацій від науково-педагогічного працівника протягом семестру. Питання самостійної роботи виносяться на поточний і підсумковий семестровий контроль. Для самостійної роботи студентів з кожної теми надається рекомендована література з якою студенти повинні ознайомитися для якісного виконання завдань на самостійну підготовку.

Самостійна робота із навчальної дисципліни «Теорія і практика адміністративного судочинства» для студентів денної форми навчання передбачена у формі виконання письмових завдань, які здаються викладачеві та оцінюються ним (1.4.1) або у формі проходження онлайн-курсів (1.4.2). В останньому випадку, студент має подати сертифікат (зі своїм прізвищем) про проходження курсів на онлайн платформі про проходження курсу, який дотичний до навчальної дисципліни та спеціальності.

1.4.1. Завдання по темам:

Тема 1. Загальна характеристика адміністративного судочинства як інституту судового захисту та засобу утвердження верховенства права

Завдання 1. Проаналізувати відмінність завдань адміністративного судочинства від завдань інших видів судочинства.

Завдання 2. Використовуючи положення Розділу 1, 2 Кодексу адміністративного судочинства України, визначити, чи підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства така ситуація:

Громадянин Костенко П.П. звернувся до суду з позовом до Шепетівського міськрайонного відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області, в якому просить суд визнати неправомірною дію відповідача в частині відмови в прийнятті заяви про реєстрацію шлюбу й зобов'язати його зареєструвати шлюб між позивачем і громадянкою Донченко А.Л.

Завдання 3. Проаналізувавши ст. 5 Кодексу адміністративного судочинства України та ознайомившись зі способами судового захисту (ч.1 ст. 5 КАС України), вказати, який спосіб судового захисту необхідно обрати у наступних ситуаціях:

- а) розпорядник публічної інформації не надавав відповіді на усі питання на запит громадянина;
- б) спір між органом місцевого самоврядування і місцевою державною адміністрацією з приводу реалізації їхньої компетенції щодо здійснення делегованих повноважень;
- в) рішення міської ради суперечить Закону України;
- г) судове оскарження постанови адміністративної комісії про притягнення до адміністративної відповідальності;
- г) Головне управління Національної поліції у Хмельницькій області не провело повного розрахунку з поліцейським у день його звільнення із органів Національної поліції, не доплатило частину одноразової грошової допомоги при звільненні та не виплатило середній заробіток за час затримки розрахунку при звільненні із органів Національної поліції;
- д) судове оскарження припису Територіальної державної інспекції з питань праці.

Завдання 4. Вирішити задачі:

4.1. Верховний Суд відмовив у відкритті провадження в адміністративній справі

№1150/18-а за позовом Особа 1 до Центральної виборчої комісії про припинення діяльності з проведення підготовки виборів народних депутатів України та депутатів органів місцевого самоврядування за виборчими списками від політичних партій та виборчих блоків політичних партій, у зв'язку з тим, що проведення виборів за партійними списками порушує його конституційне право як виборця і громадянина України обирати депутата – фізичну особу і замість цього змушує його обирати партію (блок партій) – юридичну особу.

Чи є наявність публічно-правового спору? Чи поширюється юрисдикція адміністративних судів на дану категорію справ? Чи правомірним є рішення Верховного Суду?

4.2. Розпорядженням голови районної адміністрації на підставі ст.ст. 6, 39 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» утворено комісію до складу якої було включено представників районної адміністрації сільської ради, територіального органу поліції. Комісія складала акт перевірки, яким зобов'язала власника земельної ділянки прибрати із сусідських земельних ділянок його власні будівельні матеріали.

Чи можна вважати комісію суб'єктом владних повноважень? Чи відповідає комісія визначенню «суб'єкт владних повноважень», передбаченого ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України? Чи буде перспективним оскарження акту цієї комісії в адміністративному суді?

4.3. У вересні 2018 року ОСОБА_1 звернулася до Верховного Суду із позовом, у якому просила зобов'язати Президента України, як гаранта Конституції України, зупинити дію постанови Кабінету Міністрів України № 389 від 4 квітня 2015 року «Про затвердження Порядку надання пільг окремим категоріям громадян з урахуванням середньомісячного сукупного доходу сім'ї» (далі - постанова КМУ № 389), а також стягнути з Держави Україна на її користь матеріальну шкоду в розмірі 3120,00 гривень і моральну шкоду в розмірі 50000 гривень. В обґрунтування своїх вимог ОСОБА_1 зазначає, що постанова КМУ № 389, на її думку, є неконституційною, а тому Президент України, як гарант Конституції України був зобов'язаний реалізувати надане йому пунктом 15 статті 106 Основного Закону повноваження зупинити дію цієї постанови Уряду з мотивів її невідповідності Конституції України з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо її конституційності. Посилаючись на те, що внаслідок дії наведеної постанови КМУ і бездіяльності відповідача їй завдано матеріальну і моральну шкоду, ОСОБА_1 просила стягнути таку з Держави України на її користь.

Ознайомившись зі ст. 266 Кодексу адміністративного судочинства України, визначте, чи правомірний позов? Чи повинен суд розглядати такий спір? Які критерії перевірки рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень використовують адміністративні суди у справах щодо їх оскарження? Чи не було втручання у дискреційні повноваження Президента України?

Питання для самоконтролю

- Охарактеризуйте вітчизняний досвід становлення адміністративної юстиції.
- Розкрийте поняття адміністративної юстиції.
- Як співвідносяться поняття «адміністративний процес», «адміністративне судочинство», «адміністративна юстиція» та «адміністративна юрисдикція»?
- Назвіть ознаки адміністративної юстиції.
- Дайте характеристику адміністративному судочинству як складовій адміністративної юстиції.
- У чому полягає завдання адміністративного судочинства?
- Охарактеризуйте основні сучасні моделі адміністративної юстиції в зарубіжних країнах.
- У яких нормативно-правових актах містяться положення, якими запроваджувалось адміністративне судочинство в Україні?
- Яка модель адміністративного судочинства в Україні?

Тема 2. Основні засади (принципи) адміністративного судочинства

Завдання 1. Підготуватись дати відповіді на питання:

- 1) У чому різниця між принципом верховенства права і принципом законності? Які особливості їх застосування в адміністративному судочинстві?
- 2) Яким чином розкриває зміст принципу верховенства права Конституційний Суд України та Європейський суд з прав людини? Дайте характеристику складовим верховенства права.
- 3) Чим обумовлена наявність в адміністративному судочинстві принципу офіційності? У чому полягає його зміст?
- 4) У чому різниця між принципами диспозитивності і змагальності? Які обмеження дії цих принципів існують в адміністративному судочинстві?

Завдання 2. Вирішити задачі (виконати на вибір 3 задачі):

2.1. До Вас звернувся сусід (представник громадської організації «За чесні вибори») та повідомив, що під час виборів міського голови міська рада заборонила прихильникам одного з кандидатів проводити масову акцію (мітинг) на центральній площі, хоча маніфестанти збиралися при проведенні цієї акції привернути увагу громадян до пропозицій щодо зміни ситуації у місті, які пропонує їх кандидат. Своє рішення рада аргументувала тим, що подібна акція дестабілізує обстановку в місті, що загрожуватиме громадському порядку.

Громадська організація «За чесні вибори» оскаржила дане рішення, звернувшись з позовом до суду, проте рішенням суду в позові було відмовлено з наведених мотивів. Крім цього, судом не було вручено представникам позивача копій заперечень та приєднаних до них документів, які були подані в суд представниками відповідача, а лише було запропоновано усно ознайомитися з ними, для чого виділено лише 3 хвилини, але представникам відповідача на їх вимогу були вручені копії всіх документів, які були представлені представниками позивача.

Чи є підстави представникам позивача звертатися зі скаргою в суд апеляційної інстанції? Чи були дотримані судом принципи адміністративного судочинства при винесенні рішення? Якщо ні, то які саме, і в чому це проявляється? Чи може порушення принципів адміністративного судочинства бути підставою для скасування судового рішення?

2.2. Біженець звернувся із позовом про визнання протиправними дій посадових осіб Відділу реєстрації місця проживання Управління з питань реєстрації Хмельницької міської ради щодо відмови у реєстрації за місцем проживання. Відмова мотивувалась відсутністю згоди інших користувачів квартири, у якій позивач мав намір зареєструватись. Біженець вказав, що така згода не передбачена Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11 грудня 2003 року. У письмовому запереченні на позовну заяву відповідач представник відповідача пояснив, що Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11 грудня 2003 року на біженців не поширюється, а тому немає перешкод у тому, щоб вимагати від них пред'явлення згоди власників (користувачів) квартири. Суд погодився із цим доводом відповідача та відмовив у задоволенні позову.

Чи правильно вчинив суд? Чому Ви так вважаєте?

2.3. Верховна Рада України ухвалила закон, згідно з яким суб'єктам підприємницької діяльності, які працевлаштовують вихованців дитячих будинків, надається одноразова грошова допомога з державного бюджету за кожну працевлаштовану особу. Виконання цього закону покладено на Міністерство соціальної політики України. Підприємство, яке працевлаштувало десять вихованців дитячих будинків, виграло справу проти міністерства і за рішенням адміністративного суду мало одержати грошову допомогу. Однак на стадії виконання рішення суду набрав чинності новий закон про бюджет, яким було скасовано цей вид допомоги і встановлено, що невиконані судові рішення про зобов'язання виплатити таку допомогу не повинні виконуватися. На цій підставі державний виконавець закрити виконавче провадження.

Чи є підстави для оскарження рішення державного виконавця до адміністративного

суду? На які принципи адміністративного судочинства можна посперитися для обґрунтування адміністративного позову?

2.4. ОСОБА_1 звернувся до суду із адміністративним позовом до Головного управління Національної поліції у Хмельницькій області, Інспектора ОСОБА_2, в якому просить скасувати постанову у справі про адміністративне правопорушення за ст.ст.126, 122 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 21.01.2018 р. В обґрунтування поданого адміністративного позову посилається на те, що 21.01.2018 р. близько 07 год. 45 хв. ОСОБА_1, керуючи автомобілем марки «Опель Астра», державний номерний знак НОМЕР_1, по вул. Кам'янецькій у м. Хмельницькому в напрямку центру, був зупинений ОСОБА_2, де під час перевірки документів було виявлено, що у ОСОБА_1 відсутній страховий поліс.

В результаті чого, на ОСОБА_1 складено протокол про адміністративне правопорушення ПС 2 №711830, та в подальшому винесено постанову про адміністративне правопорушення від 21.01.2018 р., якою ОСОБА_1 визнано винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 126 Кодексу України про адміністративні правопорушення, та накладено на нього адміністративне стягнення у вигляді штрафу. Суд вирішив: 1) У задоволенні позовних вимог - відмовити повністю. 2) Рішення є остаточним та оскарженню не підлягає.

Чи обґрунтованим є позов ОСОБИ_1? За правилами якого судочинства слід розглядати це провадження? Чи допущено порушення принципу(-ів) адміністративного судочинства у цій справі?

2.5. ОСОБА_1 звернувся до Хмельницького окружного адміністративного суду із позовом про визнання незаконним наказу про проведення податкової перевірки, а також акта, оформленого за її результатами. У позовній заяві ОСОБА_1 вказав усі реквізити оскаржуваного акта, проте не надав його копію, мотивуючи це тим, що вона його немає, а контролюючий орган його не надає.

Суд, вивчивши матеріали справи, у ході спрощеного провадження відмовив у задоволенні позову, оскільки особа не довела свої вимоги згідно з ч. 1 ст. 77 Кодексу адміністративного судочинства України та не надала необхідні документи, клопотання про їх витребування також не подала.

Яку б Ви надали пораду ОСОБИ_1? Чи допущено судом порушення принципів адміністративного судочинства? Чи може така справа розглядатись у порядку спрощеного провадження? Ознайомтеся зі ст. 257 Кодексу адміністративного судочинства України.

Завдання 3. Дослідити практику застосування адміністративними судами принципу верховенства права.

Питання для самоконтролю

- Що є принципами адміністративного судочинства?
- Назвіть основні засади (принципи) адміністративного судочинства.
- Які є види принципів адміністративного судочинства?
- Чи закріплений принцип законності в адміністративному судочинстві?
- Назвіть особливий принцип адміністративного судочинства, притаманний лише цьому виду судочинства.
- Розкрийте зміст основних засад адміністративного судочинства: верховенство права; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі; обов'язковість судового рішення; забезпечення права на апеляційний перегляд справи; забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, визначених законом; розумність строків розгляду справи судом; неприпустимість зловживання процесуальними правами; відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення.

Тема 3. Юрисдикція адміністративних судів. Підсудність адміністративних справ

Завдання 1. Вирішити задачі (виконати на вибір 5 задач):

1.1. Колишній головний спеціаліст виконавчого комітету міської ради Ольга Петренко звернулася до окружного адміністративного суду з позовною заявою про стягнення з виконкому заробітної плати у розмірі 4500 гривень за останні три місяці перед її звільненням, протягом яких вона зарплату не отримувала. Суд відмовив у відкритті провадження у зв'язку з тим, що таку заяву не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства, оскільки О. Петренко уже не перебуває на публічній службі, а заявлені нею вимоги є вимогами, що випливають з трудових правовідносин.

Як Ви вважаєте, чи правильна ухвала суду?

1.2. Іван Василенко звернувся до окружного адміністративного суду з позовом про визнання незаконним рішення міської ради про відмову у звільненні його від сплати єдиного податку. Окружний адміністративний суд своєю ухвалою відмовив у відкритті провадження в адміністративній справі, посилаючись на те, що справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства, оскільки міська рада не є юридичною особою (юридичною особою є виконком цієї ради), а отже, відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України вона не має адміністративної процесуальної правосуб'єктності.

Чи належить справу розглядати за правилами адміністративного судочинства? Якому суду підсудна ця справа? Чи правильно вчинив суд, відмовляючи у відкритті провадження? Порадьте І. Василенку, як йому діяти далі.

1.3. Пенсіонер Петро Степаненко звернувся до районного суду з позовом про зобов'язання виконавчого комітету сільської ради розглянути його заяву про виділення йому одноразової грошової допомоги для закупівлі дров на зиму і дати на неї відповідь. Виконком сільської ради просив у задоволенні позову відмовити і зазначив, що така заява П. Степаненка до нього не надходила. Суд запропонував виконавчому комітету подати журнал реєстрації звернень громадян, але той пропозицію суду проігнорував. Суд розглянув справу на підставі наявних матеріалів і відмовив у задоволенні позову, оскільки позивач не довів факту подання заяви.

Чи правильно суд застосував правила щодо доказування? Чи є підстави для оскарження судового рішення? Якщо так, то які аргументи Ви б використали, подаючи апеляційну скаргу?

1.4. Громадянин звернувся до Верховного Суду із позовною заявою до Верховної Ради України із вимогою скасувати Закон України «Про адміністративні послуги» як такий, що не відповідає Конституції України.

Чи належить розглядати таку справу у порядку адміністративного судочинства? Чи може Верховний Суд розглядати цю справу як суд першої інстанції?

1.5. ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до Аудиторської палати України про скасування рішення № 183/1 від 11.10.2007 року, зобов'язання відновити дію сертифіката аудитора. Позов мотивовано тим, що 11.10.2007 року Аудиторська палата України прийняла рішення №183/1 про застосування стягнення, яким за неналежне виконання професійних обов'язків анульовано сертифікат аудитора ОСОБА_1. Підставою для прийняття відповідачем даного рішення є заява АКБ «Укрсоцбанк» від 12.09.2007 року, в якій скаржник зазначив про порушення аудитором ОСОБА_1 норм професійної етики, вимог стандартів аудиту та чинного законодавстві при наданні аудиторських послуг ОСОБА_2. Позивач вважає рішення Аудиторської палати України необґрунтованим, таким, що суперечить вимогам чинного законодавства України та порушує його права та законні інтереси. Так, на думку позивача, при прийнятті оскаржуваного рішення відповідачем порушено вимоги ст. 58 Конституції України та Закону України «Про аудиторську діяльність», оскільки на день застосування дисциплінарного стягнення, визначеного ст. 22 вказаного закону, у чинному законодавстві була відсутня норма, яка б визначала, які саме дії аудитора є неналежним виконанням професійного обов'язку аудитора, та який саме вид дисциплінарного стягнення має застосовуватися до особи, що їх

вчинила.

Які правовідносини виникли між аудитором ОСОБА_1 та Аудиторською палатою України? Чи присутній у правовідносинах суб'єкт владних повноважень? Якщо так, то які ознаки на це вказують? Яка судова юрисдикція має бути застосована для оскарження рішення Аудиторської палати України?

1.6. Курсант Донецького юридичного інституту МВС України (м. Кривий Ріг) звернувся із адміністративним позовом до Дніпропетровського окружного адміністративного суду про скасування наказу ректора Донецького юридичного інституту МВС України про відрахування його з 3 курсу через академічну заборгованість. Колегія суддів Дніпропетровського окружного суду відмовила у відкритті провадження у справі через порушення юрисдикції (підсудності) цієї справи.

Чи правильне рішення прийняв суд? Чи дотримано юрисдикцію і правила підсудності у цій справі? Проаналізуйте ситуацію, визначте інші недоліки в умові задачі.

1.7. Донецький апеляційний адміністративний суд виніс постанову про залишення в силі рішення місцевого суду про відмову у задоволенні позову ОСОБА_1 до Донецької дирекції Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта» про визнання протиправною відмову в задоволенні запиту на інформацію (ненадання копії наказу про ліквідацію вузла поштового зв'язку, інших документів, пов'язаних із ліквідацією цього вузла, інформації про передачу приміщення та іншого майна, що належало відділенню, фізичній чи юридичній особі) та зобов'язання відшкодувати завдану моральну шкоду у сумі 5000 грн.

Чи правомірним є рішення Донецького апеляційного адміністративного суду? Чи відноситься Українське державне підприємство поштового зв'язку «Укрпошта» до розпорядників публічної інформації? Чи може бути заявлена вимога про стягнення моральної шкоди в адміністративному судочинстві?

1.8. 18 вересня 2015 року народний депутат України ОСОБА_7 у Вищому адміністративному суді України пред'явив позов до Верховної Ради України про визнання дій неправомірними, визнання незаконною і скасування Постанови Верховної Ради України. Позовні вимоги обґрунтовував тим, що є він є народним депутатом України VIII скликання. 17 вересня 2015 року на черговому пленарному засіданні третьої сесії VIII скликання Верховної Ради України до порядку денного було включено та розглянуто питання про надання згоди на притягнення його до кримінальної відповідальності, затримання та арешт. За результатами розгляду Верховною Радою України прийнято Постанову № 706-VIII «Про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання та арешт народного депутата України ОСОБА_7». Всупереч Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» Генеральний прокурор України вмотивованого і обґрунтованого подання до Верховної Ради України щодо притягнення його до кримінальної відповідальності не вносив, регламентний комітет Ради вказане подання на своєму засіданні не розглядав і жодного висновку з цього питання не надавав. Не було оголошено на пленарному засіданні Верховної Ради України й про розгляд такого подання, і йому не було надано можливості надати будь-які пояснення з цього питання. А питання про надання згоди на притягнення його як народного депутата України до кримінальної відповідальності та надання Верховною Радою України згоди на його затримання та арешт до порядку денного до початку пленарного засідання 17 вересня 2015 року включено не було.

Позивач просить: визнати протиправними дії Верховної Ради України щодо включення 17 вересня 2015 року до порядку денного пленарного засідання третьої сесії VIII скликання Верховної Ради України та розгляд питання про надання згоди на притягнення його як народного депутата України до кримінальної відповідальності, затримання та арешт; визнати незаконною Постанову Верховної Ради України від 17 вересня 2015 року № 706-VIII «Про надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності, затримання та арешт народного депутата України ОСОБА_7».

Проаналізуйте норми ст.ст. 6, 19, 80 Конституції України, ст.ст. 20, 218 Закону

України «Про Регламент Верховної Ради України», пункту 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, Рішення Європейського Суду з прав людини 9 січня 2013 року у справі «Олександр Волков проти України» (Case of Oleksandr Volkov v. Ukraine), Рішення Конституційного Суду України від 27 жовтня 1999 року № 9-рп/99 (справа про депутатську недоторканність). Враховуючи принципи адміністративного права, зокрема, юридичної визначеності, поясніть, чи можуть бути задоволені вимоги позивача? Яким (якими) принципами слід керуватися для розв'язання ситуації? Дайте оцінку можливості втручання адміністративного суду у розсуд Верховної Ради України.

1.9. ОСОБА_1 оскаржила правовий акт індивідуальної дії і при цьому звернулася із адміністративним позовом до кількох відповідачів, лише частина з яких мала статус суб'єкта владних повноважень. Хмельницький міськрайонний суд Хмельницької області ухвалою відмовив у відкритті провадження за позовними вимогами до всіх відповідачів із посиланням на те, що справа не належить до компетенції адміністративних судів.

Чи обґрунтовано є ухвала суду? Надайте письмову консультацію позивачу.

1.10. Громадянин Костенко Петро Павлович звернувся до суду з позовом до Шепетівського міськрайонного відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області, у якому просить суд визнати неправомірною дію відповідача в частині відмови в прийнятті заяви про реєстрацію шлюбу й зобов'язати його зареєструвати шлюб між позивачем і громадянкою Донченко Аллою Леонідівною.

Використовуючи положення Кодексу адміністративного судочинства України, визначте предметну, територіальну та інстанційну юрисдикцію даної справи. Яким складом суд буде розглядати адміністративну справу?

Завдання 2. Проаналізувати правомірність рішень (дій) суду:

А) Зустрічаються випадки відмови судів відкривати провадження у справах щодо оскарження постанов суб'єктів владних повноважень у справах про адміністративні правопорушення через неналежність відповідних спорів до розгляду у порядку адміністративного судочинства.

Б) Фізичні особи – споживачі електричної енергії звернулись із адміністративним позовом до ТОВ «Хмельницькенергозбут», вимагаючи визнання незаконним складеного ним акта та повернення безпідставно стягнутих платежів за електричну енергію. Хмельницький міськрайонний суд Хмельницької області розглянув цю адміністративну справу по суті.

В) При вирішенні спору щодо заборгованості із заробітної плати перед секретарем місцевої ради суд поклав обов'язок доведення наявності такої заборгованості на позивача. Через те, що позивач не довів обставину заборгованості із заробітної плати, суд відмовив у задоволенні позову.

Питання для самоконтролю

- Що таке «організація»?
- Наведіть класифікацію основних видів організацій.
- Опишіть основні закони функціонування (статики) та закони розвитку (динаміки) організацій.
- Обґрунтуйте базові принципи організації.
- Опишіть основні етапи розвитку організації: зародження, зростання, зрілості, старіння. Поясніть особливості управління на кожному з них.
- Визначте основні умови збереження рівноваги організації та її цілісності.

Тема 4. Докази і доказування в адміністративному судочинстві

Завдання 1. Вирішити задачу:

1.1. Пенсіонер Петро Степаненко звернувся до районного суду з позовом про зобов'язання виконавчого комітету сільської ради розглянути його заяву про виділення йому одноразової грошової допомоги для закупівлі дров на зиму і дати на неї відповідь. Виконком сільської ради просив у задоволенні позову відмовити і зазначив, що така заява П. Степаненка до нього не надходила. Суд запропонував виконавчому комітету подати журнал реєстрації звернень громадян, але той пропозицію суду проігнорував. Суд розглянув справу на підставі наявних матеріалів і відмовив у задоволенні позову, оскільки позивач не довів факту подання заяви.

Чи правильно суд застосував правила щодо доказування? Чи є підстави для оскарження судового рішення? Якщо так, то які аргументи Ви б використали, подаючи апеляційну скаргу?

1.2. До Львівського окружного адміністративного суду 30.01.2019 р. надійшла позовна заява від прокурора Бродівського району Львівської області про визнання протиправним і скасування рішення № 120 від 16.12.2018 р. «Про політичну ситуацію в Україні», прийнятого Чернецькою сільською радою. Одночасно прокурор просив забезпечити позов шляхом зупинення дії оскаржуваного рішення до вирішення справи по суті. Доказів в обґрунтуванні терміновості забезпечення позову позивач суду не надав.

Яке рішення має прийняти суддя у цій ситуації? Які існують способи забезпечення адміністративного позову?

1.3. ОСОБА_1 звернувся із позовом про оскарження рішення суб'єкта владних повноважень. Через деякий час від відповідача до нього надійшов відзив на позовну заяву. Ознайомившись із відзивом, ОСОБА_1 вирішив додатки додаткові пояснення та електронні докази, зокрема фотографії, зроблені на його мобільний телефон, що були записані на USB-флеш-накопичувач.

Які дії суду у цій ситуації? Чи порушив ОСОБА_1 норми процесуального законодавства? Якщо так, то назвіть їх.

Завдання 2. Опрацювати з Єдиного державного реєстру судових рішень справу, в якій подані та досліджуються електронні докази. Визначити особливості їх застосування.

Питання для самоконтролю

- Дайте визначення доказам в адміністративному судочинстві.
- Що може слугувати доказами в адміністративному судочинстві?
- Які є засоби доказування в адміністративному судочинстві?
- У чому сутність презумпції винуватості суб'єкта владних повноважень?
- Назвіть способи забезпечення доказів.

Тема 5. Особливості процесуального статусу учасників справи та інших учасників судового процесу

Завдання 1. Вирішити задачу:

1.1. 16-річний Петро Заїка перед тим, як одержувати паспорт, звернувся до Хмельницького міського відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області із заявою про зміну прізвища із «Заїка» на «Зайка», оскільки дуже комплексував з приводу свого прізвища. Відділ державної реєстрації актів цивільного стану відмовив йому, мотивуючи це тим, що П. Заїка не сплатив державного мита і не подав довідки з органів внутрішніх справ про те, що він не перебуває у розшуку, і щодо нього не ведеться слідство.

П. Заїка не погодився з такою відмовою і звернувся до адміністративного суду з позовом про зобов'язання відділу державної реєстрації актів цивільного стану змінити його прізвище. Адміністративний суд повернув позовну заяву у зв'язку з тим, що П. Заїка не має

адміністративної процесуальної дієздатності, оскільки не досяг повноліття.

Чи належить справу розглядати за правилами адміністративного судочинства? Чи правильно вчинив суд, повернувши позовну заяву П. Заїки? Порадьте П. Заїці, як йому діяти далі.

1.2. У квітні 2005 р. Голова Верховної Ради України звернувся до суду із заявою про дострокове припинення повноважень народного депутата України Олійника П.М., який 31.03.2002 р. був обраний народним депутатом України від виборчого округу № 125 Львівської області, і розпорядженням Керівника апарату Верховної Ради України № 1101 від 29.05.2002 р. його було зараховано на роботу до Верховної Ради України четвертого скликання на постійній основі. Указом Президента України № 179/2005 від 04.02.2005 р. Олійник П.М. призначений Головою Львівської обласної державної адміністрації. Вважаючи, що ця посада є несумісною із статусом народного депутата України, просив постановити рішення про припинення повноважень народного депутата України Олійника П.М. На момент перегляду у Вищому адміністративному суді України судових рішень по цій справі відбулися чергові вибори народних депутатів, в результаті яких обрано Верховну Раду України нового скликання.

Чи може Верховна Рада України нового скликання бути у наведених правовідносинах правонаступником Верховної Ради попереднього скликання? Проаналізуйте Ухвалу Вищого адміністративного суду України від 15 листопада 2006 року.

1.3. У справі з приводу оскарження розпорядження міського голови відповідачем була названа відповідна міська рада.

Чи можна вважати належним відповідачем міську раду? Чи може міська рада бути залучена до судового розгляду?

1.4. Суд залишив позовну заяву без руху, посиляючись на ту обставину, що вона подана неналежним позивачем – Міністерством закордонних справ України, яке просило скасувати адміністративне стягнення, накладене на його працівників.

Чи обґрунтовано була відмова суду? Як слід було вирішити справу?

1.5. Гриценко В.Г. звернувся із позовом до інспекції державного архітектурно-будівельного контролю Кіровоградської міської ради про визнання протиправною її бездіяльності, яка, на думку позивача, полягала у ненаданні йому дозволу на виконання будівельних робіт по реконструкції нежитлового приміщення, вбудованого в житловий будинок по вул. Держинського, 35, площею 29,7 м. кв. під стоянку для легкового автомобіля із влаштуванням окремого в'їзду з вул. Держинського. Під час судового розгляду справи було виявлено, що рішенням Ленінського районного суду м. Києва від 19 січня 2005 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Кіровоградської області, був задоволений позов Даценка В.В. до Гриценка В.Г. про усунення перешкод у користуванні житлом та відшкодування моральної шкоди. Підставою для цього, відповідно до цього рішення суду, стало проведення будівельних робіт без відповідного дозволу місцевої інспекції державного архітектурно-будівельного контролю та те, що отвір гаражних воріт виконано з порушенням будівельних норм.

Чи необхідно Даценка В.В. залучати до участі у цій справі? Якщо так, то у якій якості? Проаналізуйте Ухвалу Вищого адміністративного суду України від 15 грудня 2005 року.

Завдання 2. Опрацювати із Єдиного державного реєстру судових рішень справу, в якій було подано зустрічний позов.

Тема 6. Процесуальне представництво

Завдання 1. Вирішити задачу:

Громадянка Винниченко С.С., яка тривалий час користувалася земельною ділянкою, але документів на землю не мала, звернулася до виконкому міської ради з заявою про надання їй в оренду цієї земельної ділянки. Виконком своїм рішенням відмовив Винниченко С.С.

Громадянка Винниченко С.С. вирішила звернутися до адміністративного суду з позовом на рішення виконкому міської ради. Донька Винниченко навчається на першому курсі юридичного факультету ХУУП і вже має майже вісімнадцять років, тому на сімейній раді було вирішено, що донька представлятиме інтереси мами в суді.

Чи може донька бути представником громадянки Винниченко С.С. у суді? Чому Ви так вважаєте? Хто взагалі може бути представником сторін у адміністративній справі? Які документи підтверджують повноваження представників? Які повноваження мають представники?

Завдання 2. Проаналізувати з Єдиного державного реєстру судових рішень справу, в якій брали участь органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Тема 7. Проведення в адміністративному суді першої інстанції

Завдання 1. Розгляньте доповнену фактуру та дайте відповідь на питання щодо неї.

Громадянин Костенко П.П. звернувся до суду з позовом до Шепетівського міськрайонного відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області, у якому просить суд визнати неправомірною дію відповідача в частині відмови в прийнятті заяви про реєстрацію шлюбу й зобов'язати його зареєструвати шлюб між позивачем і громадянкою Донченко А.Л.

У позові від 19 січня 2019 року, складеним представником позивача - Голубко І.В., зазначено, що 10 січня 2019 року громадянин Костенко П.П. і громадянка Донченко А.Л. звернулися до відповідача з метою державної реєстрації шлюбу. Ними було сплачене державне мито. Однак у прийнятті заяви про реєстрацію шлюбу позивачеві й громадянці Донченко А.Л. було відмовлено усно на підставі того, що паспорт останньої не містить відмітки про реєстрацію місця проживання. У зв'язку із цим 11 січня 2019 року громадянин Костенко П.П. і громадянка Донченко А.Л. звернулися до Шепетівського міськрайонного відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області із письмовим зверненням і заявою про реєстрацію шлюбу через пошту і одержали письмову відмову в реєстрації шлюбу на підставі того, що в громадянки Донченко А.Л. немає реєстрації, а в заяві про реєстрацію шлюбу міститься графа «місце проживання», що повинна бути заповнена на підставі реєстраційного штампа. Крім того, позивач зазначав, що в листі відповідача від 17 січня 2019 року третій особі рекомендується зареєструватися за місцем проживання, і тільки після виконання цієї умови буде проведена державна реєстрація шлюбу. Позивач також відзначив, що останній абзац типової форми Заяви про реєстрацію шлюбу містить застереження про відповідальність за надання недостовірної інформації органам реєстрації актів цивільного стану. Тому громадянин Костенко П.П. і громадянка Донченко А.Л. при заповненні заяви про державну реєстрацію шлюбу використовували дійсний і безсумнівний факт проживання за одною адресою.

Представник відповідача позов не визнала й пояснила, що в реєстрації шлюбу громадянину Костенку П.П. і громадянину Донченко А.Л. було відмовлено правомірно у зв'язку з вищевказаними обставинами.

Третя особа, громадянка Донченко А.Л., підтримала позов і пояснила, що їй відомо про необхідність зареєструватися по місцю проживання, однак, у зв'язку з тим, що в неї малолітнє дитя, такої можливості вона не мала.

Використовуючи положення Кодексу адміністративного судочинства України, складіть один із вказаних документів:

- 1) адміністративний позов громадянина Костенка П.П. від 19.01.2019 р.;*
- 2) заперечення Шепетівського міськрайонного відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області проти адміністративного позову громадянина Костенка П.П. від 24.01.2019 р.*

Завдання 2. Вирішити задачу:

2.1. Виконавчий комітет міської ради прийняв рішення про знесення старого житлового

будинку, що знаходився у комунальній власності, для будівництва на його місці нового. Мешканцям будинку запропоновано тимчасово перебратися до своїх родичів або знайомих – до того часу, поки їм не буде надано іншого житла. Відповідний договір про знесення будинку було укладено з будівельною організацією. Мешканці будинку звернулися до міськрайонного суду з позовом про незаконність такого рішення і його скасування, посилаючись на те, що їх позбавлено права на житло. Одночасно було заявлено клопотання якомога швидше розглянути справу.

Складіть позовну заяву. Які дії повинен вжити адміністративний суд до ухвалення судового рішення у справі?

2.2. Іваненко оскаржила до суду дії посадових осіб департаменту архітектури, містобудування та земельних ресурсів Хмельницької міської ради з метою захисту її права на забудову відповідної земельної ділянки. Під час розгляду справи позивач звернулася до суду із заявою про забезпечення позову шляхом заборони відповідачам проводити дії щодо затвердження та виконання проектних пропозицій забудови відповідної земельної ділянки. Суд першої інстанції своєю ухвалою заяву задовольнив.

Сидоренко оскаржила цю ухвалу в апеляційному порядку на тій підставі, що заходи забезпечення позову заборонили відповідачам сприяти у реалізації права на забудову, яке, на її думку, належало саме їй. Апеляційний адміністративний суд скаргу Сидоренко задовольнив, ухвалу суду першої інстанції скасував та постановив нову, якою відмовив у задоволенні заяви про вжиття заходів забезпечення позову. Ухвала суду апеляційної інстанції ґрунтувалась на тому, що заборона відповідачам вчиняти відповідні дії створювала перешкоди у реалізації прав Сидоренко, яка не була стороною у справі, і дії якої не були предметом спору.

Які є способи забезпечення позову? До кого суд може вжити заборону вчиняти певні дії? Які є умови застосування заходів забезпечення позову?

2.3. Петренко (Коваль) Марія Іванівна звернулась до відділу державної реєстрації актів цивільного стану Хмельницького міськрайонного управління юстиції з проханням видати повторне свідоцтво про народження, змінивши дату народження. Справа в тому, що Петренко (Коваль) Марія Іванівна народилась 17 квітня 1959 року в с. Бахматівці Хмельницького району Хмельницької області. Батьками є Коваль Антон Іванович та Коваль Ганна Федорівна. Але під час реєстрації народження Бахматовецькою сільською радою в свідоцтві про народження помилково вказали іншу дату народження - 20.04.1960 року. Рішенням Хмельницького міськрайонного суду від 8 травня 2018 року було встановлено юридичний факт про те, що Петренко (Коваль) Марія Іванівна народилась 17 квітня 1959 року.

У Хмельницькому міському відділі державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області Петренко (Коваль) М.І. відмовили у видачі повторного свідоцтва та порадили звернутися до суду.

Чи є підстави для подання адміністративного позову? Якщо так, то складіть його.

2.4. Громадянин Банашко звернувся до Миколаївського районного суду Львівської області до старшого державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища у Львівській області про визнання протиправною та скасування протоколу та постанови про накладення адміністративного стягнення. Ухвалою суду від 2 жовтня 2017 р. громадянину Банашку було відмовлено у відкритті провадження у справі з огляду на те, що юрисдикція адміністративного суду не поширюється на публічно-правові справи про накладення адміністративних стягнень.

Чи правомірним є рішення суду першої інстанції? Чи поширюється юрисдикція адміністративних судів на справи про притягнення до адміністративної відповідальності фізичних чи юридичних осіб?

2.5. 75-річний пенсіонер звернувся до адміністративного суду зі скаргою на рішення територіального органу Пенсійного Фонду України про відмову у збільшенні розміру пенсії. У скарзі пенсіонер виклав усі відомості, які вимагає Кодекс адміністративного судочинства

України для позовної заяви. Але адміністративний суд залишив скаргу без руху і направив її для усунення недоліків у зв'язку з тим, що формою звернення до адміністративного суду має бути позовна заява, а не скарга. Пенсіонер звернувся до юридичної клініки за допомогою в оформленні документа, оскільки йому тяжко самому переписувати скаргу та ще й у двох примірниках (для суду і для відповідача).

Чи правильно вчинив адміністративний суд? Чи допустив суд порушення принципів адміністративного судочинства? Надайте консультацію пенсіонеріві.

Завдання 3. Проаналізувати правомірність рішень (дій) суду:

А) Суд залишив заяви без руху через те, що в одній не було вказано суб'єктивне право, свободу чи інтерес, які були порушені відповідачем, а у іншій була відсутня вказівка на норму закону, на якій засновано позовну вимогу.

Б) У разі примирення між сторонами на стадіях підготовчого провадження чи розгляду справи, деякі суди постановляють ували про затвердження мирової угоди.

В) Суб'єкт владних повноважень був належним чином повідомлений про дату, час і місце судового розгляду, але не з'явився на нього без поважних причин. Це було розцінено судом як достатня підстава для відкладення розгляду справи.

Г) Суд оголосив перерву у судовому засіданні. Причина – неприбуття сторін у судові засідання.

Питання для самоконтролю

- Назвіть стадії провадження у суді першої інстанції.
- Хто має право на звернення до адміністративного суду з адміністративним позовом?
- Які вимоги ставляться до позовної заяви?
- Назвіть підстави залишення позовної заяви без руху.
- Які підстави та наслідки повернення позовної заяви?
- Назвіть підстави та наслідки відмови у відкритті провадження в адміністративній справі.
- Розкрийте поняття і завдання підготовки адміністративної справи до судового розгляду.
- Який строк розгляду і вирішення адміністративної справи?
- Розкрийте порядок судового розгляду справи у судовому засіданні.
- Охарактеризуйте порядок розгляду справ за правилами спрощеного позовного провадження.
- Який порядок проведення врегулювання спору за участі судді?

Тема 8. Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ

Завдання 1. Вирішити задачі:

1.1. У місті Хмельницькому за два тижні до виборів у народні депутати на майдані Незалежності проводився мітинг на підтримку виборчого блоку «За порядок». На цьому мітингу виступив кандидат у народні депутати України Потапенко В.В. Після виступу він почав роздавати агітаційні матеріали, які не містили відомостей про установу, що здійснила друк та вказівку про їх тираж. Не було і вказівки про те, що друк здійснено з використанням обладнання партії, яка входить до виборчого блоку, від якого і висувається кандидатом у народні депутати Потапенко В.В. Крім того, після закінчення мітингу Потапенко В.В. разом зі своїми помічниками роздавали учасникам мітингу продуктові набори, закликаючи при цьому голосувати за їх блок.

Громадянин Сіренко П.П., який балотується від партії «Спільна справа», був присутній на цьому мітингу і зафіксував окремі моменти на відеоплівку. Вважаючи дії Потапенка В.В. протиправними, Сіренко П.П. вирішив звернутися до суду.

Чи підлягає справа розгляду в адміністративному суді? Якщо так, то складіть проект позовної заяви. Які строки оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності, що порушують законодавство про вибори? Який порядок дослідження відеозаписів в адміністративних судах?

1.2. Голова однієї з районних рад Хмельницької області Семенченко О.О., який є кандидатом у народні депутати від партії «Антикорупційний блок», провів у приміщенні виконавчого комітету ради нараду з директорами шкіл району щодо перспектив літнього оздоровлення школярів. По закінченні наради Семенченко О.О. наголосив, що всі учасники наради повинні у своїх колективах провести роботу щодо підтримки на виборах кандидатів у народні депутати України від партії «Антикорупційний блок».

Проаналізуйте правомірність дій голови районної ради. Чи є підстави звернення до адміністративного суду? Хто може бути суб'єктом звернення до суду? Що може слугувати доказами по справі? Складіть проект позовної заяви.

1.3. Уповноважена особа партії «Світле майбутнє» Мельник К.К. під час голосування на одній з виборчих дільниць зафіксувала випадки голосування однією особою більше, ніж один раз, вкидання виборчих бюлетенів до виборчої скриньки за виборця іншою особою, а також здійснення повторного підрахунку голосів виборців. Вважаючи, що такі дії не відповідають вимогам законодавства про вибори, Мельник К.К. подала скаргу до окружної виборчої комісії. Окружна виборча комісія у задоволенні скарги відмовила.

Чи є підстави для звернення до адміністративного суду? Які рішення, дії чи бездіяльність в цілому можуть оскаржуватися до суду? Які строки оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності, що порушують законодавство про вибори? Складіть проект позовної заяви.

1.4. Громадянин Приходько Л.Л. в день голосування на виборах народних депутатів України не знайшов свого прізвища у списках виборців. У задоволенні вимоги Приходько Л.Л. про внесення прізвища до списку виборців головою дільничної комісії було відмовлено, оскільки таке питання повинно розглядатись у судовому порядку. За браком часу Приходько Л.Л. звернувся за юридичною допомогою до юриста. Було складено позовну заяву до адміністративного суду про включення до списку виборців, до якої Приходько Л.Л. додав засвідчені копії паспорта, картки фізичної особи-платника податків, квитанції про сплату судового збору і рахунку про оплату юридичних послуг. За годину до закінчення часу голосування повнолітній син Приходько Л.Л. за проханням батька подав позовну заяву до суду. У розгляді позовної заяви було відмовлено.

Чи були підстави для відмови? Хто може бути представником сторін у адміністративній справі? Які документи підтверджують повноваження представників? Які повноваження мають представники? Складіть проект адміністративного позову.

1.5. До Окружного адміністративного суду міста Києва звернувся ОСОБА_1 з позовом до Верховного Суду про визнання незаконними пунктів 9 та 10 постанови Пленуму Верховного Суду України № 10 від 06.11.2009 року «Про судову практику у справах про злочини проти власності». В обґрунтування своїх вимог позивач посилається на те, що оскаржувана постанова Пленуму Верховного Суду України не відповідає положенням Кримінального кодексу України, суперечить положенням спеціальних підзаконних актів у сфері охорони здоров'я. На момент винесення оскаржуваної постанови повноваження Пленуму Верховного Суду України визначались Законом України «Про судоустрій України» від 07.02.2002 р. № 3018-III.

Як належить діяти Окружному адміністративному суду міста Києва? Чи можна оскаржити постанови Пленуму Верховного Суду або ж діючі постанови Пленуму Верховного Суду України? Чи діють постанови Пленуму Верховного Суду України після внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України (15 грудня 2017 р.)? Чи належить

розглядати таку справу у порядку адміністративного судочинства? Чи не порушено юрисдикцію (підсудність)?

Питання для самоконтролю

- Що може бути предметом оскарження у спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень?
- Який строк розгляду справи у спорах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень?
- Який порядок оприлюднення рішення по справі у спорах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень?
- Назвіть особливості провадження у справах щодо скасування реєстрації кандидата на пост Президента України.
- Проаналізуйте особливості судових рішень за наслідками розгляду справ, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму.
- Які особливості обчислення строків у справах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму?
- Назвіть особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень.
- Які особливості провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів?
- Проаналізуйте особливості провадження у справах за адміністративними позовами про примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності.
- Які особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій?
- Назвіть особливості провадження у справах щодо уточнення списку виборців.
- Розкрийте особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, які порушують законодавство про вибори та референдум.
- Які особливості провадження у справах щодо оскарження дій або бездіяльності кандидатів, їхніх довірених осіб, партії (блоку), місцевої організації партії, їхніх посадових осіб та уповноважених осіб, ініціативних груп референдуму, інших суб'єктів ініціювання референдуму, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу?
- Назвіть особливості провадження у справах, пов'язаних із виборами Президента України.
- Які особливості здійснення представництва у справах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму?
- Розкрийте особливості провадження у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань.
- Назвіть особливості провадження у справах за адміністративними позовами про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань.
- Які особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства?
- Розкрийте особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України.
- Назвіть особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності

органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.

- Які особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності?
- Проаналізуйте особливості провадження у справах про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності.
- Назвіть особливості провадження у справах за зверненням Служби безпеки України щодо накладення арешту на активи, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів та надання доступу до них.
- Які особливості провадження у справах за зверненням органів доходів і зборів?
- Розкрийте особливості провадження у справах щодо гарантованого забезпечення потреб оборони.
- Назвіть особливості провадження у зразковій справі.
- Які особливості провадження у типовій справі?

Тема 9. Перегляд судових рішень

Завдання 1.

Громадянин Костенко П.П. звернувся до суду з позовом до Шепетівського міськрайонного відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області, в якому просить суд визнати неправомірною дію відповідача в частині відмови в прийнятті заяви про реєстрацію шлюбу й зобов'язати його зареєструвати шлюб між позивачем і громадянкою Донченко А.Л.

Шепетівський районний суд Хмельницької області прийняв рішення 14 лютого 2019 р. у справі № 2а-25/11/0670 за позовом Костенка П.П. до Шепетівського міськрайонного відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області про примус до реєстрації шлюбу. В зазначеному рішенні суд постановив:

1) Визнати дії Шепетівського міськрайонного відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області в частині відмови в реєстрації шлюбу неправомірними.

2) Зобов'язати Шепетівський міськрайонний відділ державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області прийняти заяву про реєстрацію шлюбу від громадянина Костенка П.П. та громадянки Донченко А.Л. і зареєструвати шлюб між ними у строки, передбачені п. 2 ст. 32 Сімейного кодексу України.

3) Стягнути на користь позивача 1210 грн. з Державного бюджету України.

Шепетівський міськрайонний відділ державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області 18.02.2019 р. подав апеляційну скаргу до Сьомого апеляційного адміністративного суду, в якій просить суд скасувати рішення суду першої інстанції як таке, що не відповідає вимогам чинного законодавства, а саме відмовити у реєстрації шлюбу між позивачем і громадянкою Донченко А.Л., зобов'язати громадянку Донченко А.Л. зареєструватися за місцем проживання та накласти на громадянку Донченко А.Л. адміністративне стягнення згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Сьомий апеляційний адміністративний суд 12.03.2019 р. скасував судові рішення суду першої інстанції та ухвалив нове рішення, яким відмову у реєстрації шлюбу між позивачем і громадянкою Донченко А.Л. визнано правомірною; на громадянку Донченко А.Л. покладено обов'язок зареєструватися за місцем проживання; накладено на громадянку Донченко А.Л. адміністративне стягнення у вигляді штрафу в розмірі 17 грн.

Позивач - Костенко П.П. не згоден із ухваленою постановою суду апеляційної інстанції і подає касаційну скаргу до Верховного суду з вимогою скасування постанови Сьомого апеляційного адміністративного суду від 19.03.2019 р. та визнання законним рішення Шепетівського районного суду Хмельницької області від 14.02.2019 р.

Використовуючи положення Кодексу адміністративного судочинства України та інші нормативно-правові акти:

- 1) дайте правову оцінку наведеної ситуації;
- 2) визначте склад суду, яким буде розглядатися адміністративна справа у суді апеляційної інстанції та у суді касаційної інстанції;
- 3) визначте всіх можливих учасників у справі та їх адміністративно-процесуальний статус в апеляційному та касаційному провадженні;
- 4) визначте порядок, строки подачі апеляційної скарги та строки розгляду апеляційної скарги;
- 5) визначте порядок, строки подачі касаційної скарги та строки розгляду касаційної скарги;
- б) складіть два із вказаних процесуальних документів:
 - а) апеляційну скаргу Шепетівського міськрайонного відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області від 18.02.2019 р.;
 - б) касаційну скаргу громадянина Костенка П.П. від 19.03.2019 р.;
 - в) проєкт ухвали про відкриття апеляційного провадження від 21.02.2019 р.;
 - г) супровідний лист про надіслання копії ухвали про відкриття апеляційного провадження від 22.02.2019 р.;
 - д) проєкт ухвали про призначення судового розгляду справи в межах апеляційного провадження від 30.02.2019 р.;
 - е) супровідний лист про надіслання копії ухвали про призначення судового розгляду справи в межах апеляційного провадження від 01.03.2019 р.;
 - є) проєкт постанови суду апеляційної інстанції від 12.03.2019 р.;
 - ж) проєкт ухвали про відкриття касаційного провадження від 20.03.2019 р.;
 - з) проєкт постанови Верховного Суду від 26.03.2019 р.

Завдання 2. Вирішити задачі (виконати на вибір 3 задачі):

2.1. Пенсіонер Микола Коломієць звернувся до юридичної клініки з проханням посприяти йому в оскарженні рішення адміністративного суду про відмову у задоволенні його позову до територіального управління Пенсійного фонду про проведення перерахунку пенсії. Вважаючи, що в апеляційному адміністративному суді він так само не доб'ється справедливості, М. Коломієць відразу звернувся з касаційною скаргою до Верховного Суду. Але той своєю ухвалою повернув касаційну скаргу без розгляду. Коломієць М. просить консультанта юридичної клініки підготувати касаційну скаргу до Верховного Суду.

Чи правильно діяв М. Коломієць, оскаржуючи рішення адміністративного суду до Верховного Суду? Чи правильно вчинив Верховний Суд з касаційною скаргою М. Коломієця? Підготуйте відповідь М. Коломієцю щодо порядку оскарження рішення адміністративного суду. Порадьте, як йому діяти у ситуації, що сталася.

2.2. Андрій Сергієнко, позивач у справі про оскарження припису інспектора державної екологічної інспекції, заявив у судовому засіданні відвід судді, оскільки відомо, що суддя та інспектор є сусідами і перебувають у дружніх стосунках. Знаючи, що відвід задоволено не буде, позивач завчасно підготував апеляційну скаргу на ухвалу суду, яку й подав відразу після проголошення ухвали про відмову у задоволенні відводу. Але суд апеляційну скаргу відмовився прийняти, розглянув справу за суттю і прийняв рішення, яким у задоволенні позову відмовив. Сергієнко А. звернувся до юридичної клініки за порадою, як йому добитися розгляду апеляційної скарги на ухвалу про відмову у задоволенні відводу, адже якщо апеляційний адміністративний суд відведе суддю першої інстанції, то будуть підстави для перегляду справи.

Підготуйте консультацію А. Сергієнку і порадьте, у який спосіб він може відстояти свою позицію у справі.

2.3. До юридичної клініки звернувся Володимир Бойко, який програв справу в адміністративному суді – як у першій інстанції, так і в апеляційній інстанції, з проханням порадити, як він може оскаржити рішення суду першої інстанції та постанову суду апеляційної інстанції. Консультант юридичної клініки Степан Куйбіда, студент другого курсу, вивчивши

надані В. Бойком матеріали, запропонував підготувати касаційну скаргу, у якій послатися на те, що суди першої та апеляційної інстанції неправильно встановили обставини у справі. Перед тим, як подати касаційну скаргу, треба у десятиденний строк після проголошення постанови суду апеляційної інстанції подати до апеляційного адміністративного суду заяву про касаційне оскарження. Але оскільки з дня проголошення постанови минуло уже п'ятнадцять днів, то одночасно треба клопотати про поновлення строку на подання заяви, обґрунтувавши пропущення строку необізнаністю у тонкощах процесуального закону. Після цього треба у двадцятиденний строк подати касаційну скаргу до Великої Палати Верховного Суду, але через апеляційний адміністративний суд, у якому знаходиться справа.

Чи правильну консультацію надав С. Куйбіда? Якщо ні, то які помилки він допустив? Надайте консультацію В. Бойку.

2.4. Донецький апеляційний адміністративний суд постановив ухвалу про залишення без змін рішення місцевого суду про відмову у задоволенні позову ОСОБА_1 до Донецької дирекції Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта» про протиправну відмову в задоволенні запиту на інформацію (ненадання копії наказу про ліквідацію вузла поштового зв'язку, інших документів, пов'язаних із ліквідацією цього вузла, інформації про передачу приміщення та іншого майна, що належало відділенню, фізичній чи юридичній особі) та зобов'язання відшкодувати завдану моральну шкоду.

Чи правомірним є рішення Донецького апеляційного адміністративного суду? Чи відноситься Українське державне підприємство поштового зв'язку «Укрпошта» до розпорядників публічної інформації? Чи змінилося б рішення Донецького апеляційного адміністративного суду, якщо б предметом позову була відмова в задоволенні запиту на інформацію щодо використання коштів з Державного бюджету на проведення реорганізації у структурі Донецької дирекції Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта»?

2.5. Громадянин Банашко звернувся до Миколаївського районного суду Львівської області до старшого державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища у Львівській області про визнання протиправною та скасування протоколу та постанови про накладення адміністративного стягнення. Ухвалою суду від 2 жовтня 2017 р. громадянину Банашку було відмовлено у відкритті провадження у справі з огляду на те, що юрисдикція адміністративного суду не поширюється на публічно-правові справи про накладення адміністративних стягнень. Громадянин Банашко звернувся з апеляційною скаргою до Львівського апеляційного адміністративного суду.

Яке рішення має прийняти Львівський апеляційний адміністративний суд?

2.6. Іваненко оскаржила до суду дії посадових осіб департаменту архітектури, містобудування та земельних ресурсів Хмельницької міської ради з метою захисту її права на забудову відповідної земельної ділянки. Під час розгляду справи позивач звернулася до суду із заявою про забезпечення позову шляхом заборони відповідачам проводити дії щодо затвердження та виконання проектних пропозицій забудови відповідної земельної ділянки. Суд першої інстанції своєю ухвалою заяву задовольнив.

Сидоренко оскаржила цю ухвалу в апеляційному порядку на тій підставі, що заходи забезпечення позову заборонили відповідачам сприяти у реалізації права на забудову, яке, на її думку, належало саме їй. Апеляційний адміністративний суд скаргу Сидоренко задовольнив, ухвалу суду першої інстанції скасував та постановив нову, якою відмовив у задоволенні заяви про вжиття заходів забезпечення позову. Ухвала суду апеляційної інстанції ґрунтувалась на тому, що заборона відповідачам вчиняти відповідні дії створювала перешкоди у реалізації прав Сидоренко, яка не була стороною у справі, і дії якої не були предметом спору.

Чи є підстави для касаційного оскарження?

2.7. 75-річний пенсіонер звернувся до адміністративного суду зі скаргою на рішення територіального органу Пенсійного Фонду України про відмову у збільшенні розміру пенсії. У

скарзі пенсіонер виклав усі відомості, які вимагає Кодекс адміністративного судочинства України для позовної заяви. Але адміністративний суд залишив скаргу без руху і направив її для усунення недоліків у зв'язку з тим, що формою звернення до адміністративного суду має бути позовна заява, а не скарга. Пенсіонер звернувся до юридичної клініки за допомогою в оформленні документа, оскільки йому тяжко самому переписувати скаргу та ще й у двох примірниках (для суду і для відповідача).

Чи можна оскаржити ухвалу суду про залишення скарги без руху в апеляційному порядку? Чи доцільно це робити у наведеній ситуації? Надайте консультацію пенсіонеріві.

Питання для самоконтролю

- Назвіть завдання апеляційної інстанції.
- Хто може бути суб'єктом апеляційного оскарження?
- Що може бути предметом апеляційного оскарження?
- Які повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на постанову суду?
- Які повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду?
- Перерахуйте підстави для залишення апеляційної скарги без задоволення, а судового рішення - без змін.
- Назвіть підстави для зміни судового рішення.
- Назвіть підстави для скасування судового рішення та ухвалення нового рішення.
- Які завдання касаційної інстанції?
- Проаналізуйте повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги.
- Який порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами?

Тема 10. Медіація в адміністративному судочинстві

Завдання 1. Дослідити зарубіжний досвід застосування медіації під час вирішення адміністративних спорів.

Питання для самоконтролю

- Назвіть моделі медіації.
- Які принципи медіації?
- Визначте функції медіації.
- Розкрийте сутність процедур примирення в системі альтернативного вирішення юридичних конфліктів (спорів).
- Які переваги і недоліки застосування медіації при вирішенні конфліктів та спорів?
- Визначте місце медіації в системі адміністративного судочинства.
- Назвіть напрямки вдосконалення вітчизняного законодавства щодо застосування медіації для вирішення адміністративних спорів.
- Розкрийте особливості протидії зловживанню правами в процесі медіації.
- Які перспективи розвитку інституту медіації як засобу вирішення публічно-правових спорів в адміністративному судочинстві в Україні?

Тема 11. Виконання судових рішень в адміністративних справах. Застосування заходів процесуального примусу

Завдання 1. Вирішити задачу:

1.1. Колишній державний службовець Оксана Замойська, пройшовши три інстанції, виграла у Верховному Суді справу про поновлення її на посаді та стягнення з відповідача втраченого заробітку у зв'язку з вимушеним прогулом. Незважаючи на задоволення її вимог Верховним Судом, вона звернулася до юридичної клініки за порадою, як добитися виконання

постанови. У суді касаційної інстанції вона заявляла клопотання про негайне виконання постанови про поновлення її на посаді, якщо суд задовольнить її вимоги. Але Верховний Суд відхилив це клопотання. Тому О. Замойська просить підготувати або заяву до Верховного Суду щодо постановлення додаткової ухвали про негайне виконання постанови цього суду у частині поновлення її на посаді, або скаргу до Великої Палати Верховного Суду з вимогою звернути постанову Верховного Суду до негайного виконання. Який з цих двох варіантів більше відповідає законодавству, вона не знає.

Дайте аргументовану відповідь на звернення О. Замойської.

1.2. Суд апеляційної інстанції розцінив як порушення місцевим судом процесуального закону, коли той поклав обов'язок щодо виконання на певних суб'єктів владних повноважень, які не брали участь у справі.

Проаналізуйте правомірність судових рішень.

1.3. Особа, поновлена рішенням суду на посаді міського голови, оскаржила до суду бездіяльність міської ради-відповідача у вигляді ухилення від виконання цього рішення. Позивач з метою захисту своїх прав у відносинах служби в органах місцевого самоврядування посилався на трудове законодавство (статті 236, 237 Кодексу законів про працю України). Він вимагав від міської ради нарахувати йому заробітну плату за весь час вимушеного прогулу з прийняття першого рішення суду. Суд позов задовольнив. Хоча це рішення не наблизило позивача до його головної мети – фактичного поновлення на посаді.

А які процесуальні можливості примусового виконання первісного рішення про поновлення на роботі могли б запропонувати Ви?

Завдання 2. Проаналізувати розділи Кодексу адміністративного судочинства України та Цивільного процесуального кодексу України, які врегульовують процесуальні відносини, пов'язані із оскарженням рішень, дій або бездіяльності державної виконавчої служби, а також врегульовують судовий контроль за виконанням судових рішень.

Чи не однакові відносини регулюють два кодекси? Чи не помилка це законодавця?

Питання для самоконтролю

- Назвіть види судових рішень в адміністративних справах.
- Який порядок набрання законної сили рішеннями та ухвалами суду першої інстанції?
- Коли набирають законної сили постанови та ухвали судів апеляційної та касаційної інстанції?
- Назвіть наслідки набрання законної сили судовим рішенням.
- Які постанови суду виконуються негайно?
- Який порядок виконання судових рішень в адміністративних справах?
- Назвіть повноваження суду при виконанні судового рішення.
- Чи може бути примирення сторін у процесі виконання?
- Назвіть підстави застосування заходів процесуального примусу.
- Який порядок застосування заходів процесуального примусу?

Тема 12. Процесуальні документи в адміністративному судочинстві

Завдання 1. Охарактеризувати види адміністративно-процесуальних документів.

Завдання 2. Скласти (на вибір): позовну заяву, апеляційну скаргу, касаційну скаргу, заяву, клопотання, заперечення.

Питання для самоконтролю

- Назвіть загальні положення адміністративно-процесуальних документів характерні риси адміністративно-процесуальних документів, що складаються учасниками судового процесу.
- Розкрийте зміст відзиву на позовну заяву (відзив) як заява по суті справи.
- Який строк подання пояснення третьої особи щодо позову або відзиву?
- Охарактеризуйте загальні вимоги до форми та змісту письмової заяви, клопотання, заперечення.
- Які наслідки подання заяви (клопотання, заперечення) без додержання встановлених вимог?
- Назвіть вимоги до форми і змісту апеляційної скарги.
- Які наслідки недотримання вимог до форми і змісту апеляційної скарги?
- Назвіть процесуальні документи, пов'язані з виконанням судових рішень.
- Строк подання заяви про визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень - відповідачем на виконання рішення суду, або порушення прав позивача, підтверджених рішенням суду, що ухвалене на користь особи-позивача.
- Який строк подання заяви про визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень - відповідачем на виконання рішення суду, або порушення прав позивача, підтверджених рішенням суду, що ухвалене на користь особи-позивача.

Тема 13. Судові рішення в адміністративному судочинстві

Завдання 1. Проаналізувавши з Єдиного державного реєстру рішення, ухвали та постанови адміністративних судів, вивести критерії якісного судового рішення.

Питання для самоконтролю

- Розкрийте порядок ухвалення судових рішень в адміністративній справі.
- Охарактеризуйте рішення щодо частини позовних вимог.
- Визначте способи усунення недоліків судових рішень.
- Розкрийте порядок виправлення описок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні.
- Охарактеризуйте роз'яснення судового рішення.
- Проаналізуйте підстави перегляду адміністративних судових рішень за винятковими і нововиявленими обставинами.
- Які вимоги до судових рішень?
- Чи допускається в судовому рішенні цитування та посилання?
- Визначте правові наслідки набрання судовим рішенням законної сили та її межі.
- Назвіть проблеми та способи вдосконалення порядку ухвалення, проголошення та виконання рішення адміністративного суду.
- Проаналізуйте особливості формування адміністративних судових рішень щодо захисту прав і свобод громадян.

1.4.2. Перелік рекомендованих онлайн платформ

для проходження курсів,

які дотичні до навчальної дисципліни та спеціальності:

1. Платформа дистанційного навчання системи безоплатної правничої допомоги – онлайн-курс «Діяльність судів в Україні» (<https://academy.legalaid.gov.ua/course/view.php?id=90>).
2. Платформа дистанційного навчання системи безоплатної правничої допомоги – онлайн-курс «Особливості виконавчого провадження під час дії воєнного стану»

(<https://academy.legaid.gov.ua/course/view.php?id=208>).

3. Всеукраїнська правнича школа з судочинства в умовах війни (проводиться щорічно в жовтні-листопаді). (інформація про захід на <https://www.facebook.com/groups/krmjua/>).

4. EdEra — українська студія онлайн-освіти – Онлайн-курс «Основи виконавчого провадження» (<https://study.ed-era.com/uk/courses/course/5133>).

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі підготовки студентами переліку тестових завдань, презентацій, практичних ситуаційних завдань виходячи із судової та правозастосовчої практики, які повинні бути підготовлені з кожної із тем навчальної дисципліни. Зазначені тестові завдання, презентації або практичні ситуаційні завдання повинні включати питання, винесені на самостійне вивчення або бути складені відповідно до переліку питань з кожної із тем. Завдання обирається студентом на початку семестру і виконується за усталеними вимогами.

Виконання індивідуального завдання можливе у формі підготовки тез (статті) на всеукраїнську або міжнародну конференцію за темами дотичними до навчальної дисципліни. Тема обирається студентом протягом семестру вивчення навчальної дисципліни і виконується за усталеними вимогами.

Крім того, є можливим виконання індивідуального завдання у формі виконання проєкту адміністративної справи, яка має містити складені магістрантом наступні документи:

- позовна заява з додатками;
- клопотання (про витребування доказів, про виклик свідка, про призначення експертизи тощо);
- ухвала про відкриття провадження в адміністративній справі;
- відзив на позовну заяву (відзив);
- відповідь на відзив (за бажанням);
- заперечення (за бажанням);
- пояснення третьої особи щодо позову або відзиву (за бажанням, якщо у справі є третя особа);
- рішення суду 1 інстанції в адміністративній справі;
- апеляційна скарга.

Магістрант може самостійно скласти фабулу справи або ж взяти за основу рішення суду 1 інстанції в адміністративній справі.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену. Екзаменаційний білет включає 2 теоретичних питання, вказаних у п. 1.6.1 навчально-методичних матеріалів і 1 практичне питання у формі практичного ситуаційного завдання.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Правова природа адміністративного судочинства: поняття, ознаки та зміст.
2. Адміністративне судочинство як засіб утвердження верховенства права у вітчизняному конституційному устрої.
3. Співвідношення понять «адміністративна юстиція» та «адміністративна юрисдикція».
4. Завдання адміністративного судочинства.
5. Застосування міжнародних та європейських джерел адміністративного права в судочинстві.
6. Застосування актів судової влади як похідних джерел адміністративного права.
7. Перспективи запровадження судового прецеденту як джерела права в Україні.
8. Види адміністративних справ в адміністративному судочинстві.
9. Форми адміністративного судочинства.
10. Основні засади (принципи) адміністративного судочинства: поняття та значення.
11. Класифікація принципів адміністративного судочинства.

12. Верховенство права – визначальний принцип адміністративного судочинства.
13. Тлумачення верховенства права Конституційним Судом України.
14. Інтерпретація верховенства права Європейським судом з прав людини.
15. Гарантії реалізації принципу верховенства права при здійсненні судового захисту.
16. Характеристика принципу рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом.
17. Аналіз принципів змагальності сторін, диспозитивності та офіційного з'ясування всіх обставин у справі.
18. Характеристика принципу гласності судового процесу.
19. Відкритість інформації щодо справи.
20. Зміст права на перегляд справи та оскарження судового рішення.
21. Характеристика принципу обов'язковості судових рішень. Відповідальність за невиконання судових рішень.
22. Аналіз принципу розумності строків розгляду справи судом.
23. Характеристика принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами.
24. Зміст принципу відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення.
25. Особливості застосування принципів адміністративного судочинства.
26. Поняття публічно-правового спору та його особливості.
27. Загальна характеристика адміністративно-правових спорів.
28. Предмет адміністративної юрисдикції та його співвідношення з предметами конституційної, кримінальної, цивільної та господарської юрисдикції.
29. Проблеми визначення правової природи правовідносин для вирішення питання юрисдикції адміністративних судів.
30. Види публічно-правових спорів, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів.
31. Критерії встановлення юрисдикції адміністративних судів.
32. Предмет адміністративної юрисдикції: розмежування компетенції.
33. Поняття підсудності адміністративних справ.
34. Види підсудності адміністративних справ: предметна, територіальна, інстанційна.
35. Недопустимість спорів про підсудність. Наслідки порушення правил підсудності.
36. Поняття та ознаки доказування в адміністративному судочинстві.
37. Поняття та ознаки доказів у адміністративному судочинстві.
38. Класифікація доказів.
39. Джерела доказів у адміністративному судочинстві. Засоби доказування.
40. Обов'язок доказування. Презумпція винуватості суб'єкта владних повноважень.
41. Роль суду в доказуванні. Дослідження та оцінка доказів у адміністративному судочинстві.
42. Звільнення від доказування в адміністративному судочинстві.
43. Поняття та способи забезпечення доказів. Підстави та порядок забезпечення доказів.
44. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність.
45. Права та обов'язки учасників справи. Неприпустимість зловживання процесуальними правами.
46. Характеристика адміністративно-процесуального статусу позивача в адміністративній справі.
47. Процесуальний статус відповідача в адміністративній справі.
48. Зловживання процесуальними правами в процесі реалізації процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві: форми та способи попередження.
49. Заміна неналежної сторони.
50. Характеристика адміністративно-процесуального статусу третіх осіб як учасників справи.
51. Процесуальне правонаступництво.
52. Процесуальний статус інших учасників судового процесу.

53. Сутність, особливості представництва прав, свобод та інтересів громадян в адміністративному судочинстві.
54. Види представництва. Договірне представництво. Законне представництво.
55. Принципи та функції представництва в адміністративному судочинстві.
56. Поняття та зміст правового статусу представника як суб'єкта адміністративного судочинства.
57. Види представників в адміністративному процесі.
58. Повноваження представника прав, свобод та інтересів громадян в адміністративному судочинстві.
59. Документи, що підтверджують повноваження представників.
60. Зарубіжний досвід представництва в адміністративному судочинстві та можливості його використання в Україні.
61. Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, та їх процесуальний статус
62. Медіація як позасудовий спосіб врегулювання публічно-правового спору.
63. Принципи і моделі медіації, переваги і недоліки застосування при вирішенні конфліктів та спорів.
64. Поняття, предмет та доктринальні засади судової медіації.
65. Принципи інституту медіації, їх види та особливості застосування в адміністративному судочинстві.
66. Функції інституту медіації та механізм їх реалізації в адміністративному судочинстві.
67. Особливості застосування медіації в механізмі вирішення адміністративних спорів: міжнародний досвід та напрямки вдосконалення вітчизняного законодавства.
68. Зловживання правами в процесі медіації: особливості протидії та профілактики.
69. Зарубіжний досвід застосування медіації як ефективний спосіб вирішення спорів.
70. Практика застосування медіації в адміністративному судочинстві.
71. Поняття та види адміністративно-процесуальних документів.
72. Характерні риси адміністративно-процесуальних документів, що складаються учасниками судового процесу.
73. Зміст та особливості реалізації права громадян на звернення до суду з адміністративним позовом.
74. Види заяв по суті справи. Зміст заяв по суті справи.
75. Адміністративний позов як засіб реалізації прав громадян на судовий захист.
76. Відзив на позовну заяву (відзив) як заява по суті справи.
77. Відповідь на відзив як заява по суті справи.
78. Заперечення як заява по суті справи.
79. Пояснення третьої особи щодо позову або відзиву як заява по суті справи.
80. Заяви з процесуальних питань
81. Оформлення процесуальних документів на стадії апеляційного провадження.
82. Порядок реалізації права на апеляційне оскарження.
83. Заява про приєднання до апеляційної скарги
84. Оформлення процесуальних документів на стадії касаційного провадження.
85. Порядок реалізації права на касаційне оскарження.
86. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.
87. Процесуальні документи, пов'язані з виконанням судових рішень.
88. Поняття та правова природа судових рішень. Класифікаційні ознаки рішень адміністративного суду.
89. Види судових рішень в адміністративному судочинстві.
90. Підстави та порядок ухвалення судових рішень в адміністративній справі.
91. Повноваження суду при вирішенні справи.
92. Рішення. Рішення щодо частини позовних вимог. Ухвала. Окрема ухвала суду.
93. Способи та порядок усунення недоліків судових рішень.
94. Сутність та класифікація вимог, що пред'являються до змісту рішень, постанов та ухвал адміністративного суду.

95. Судові рішення на стадіях апеляційного і касаційного провадження.
96. Підстави та порядок перегляду адміністративних судових рішень за винятковими і нововиявленими обставинами.
97. Вимоги до судових рішень: законність і обґрунтованість судового рішення.
98. Критерії якісного судового рішення: правосудність; своєчасність; вмотивованість; чіткість; чиста мова; доступний стиль.
99. Структура судового рішення.
100. Теоретичні та прикладні особливості законної сили судових рішень.

1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

1. Характеристика адміністративно-процесуального статусу третіх осіб як учасників справи.
2. Медіація як позасудовий спосіб врегулювання публічно-правового спору.
3. До Восьмого апеляційного адміністративного суду подано апеляційну скаргу на рішення Рівненського окружного адміністративного суду за адміністративним позовом про визнання протиправними та скасування постанов Рівненського районного відділу державної виконавчої служби Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України. Незаконність оскаржуваної постанови обґрунтовувалося обставиною, що позивач (як боржник) у зобов'язанні та ПАТ «Укрсиббанк» як кредитор врегулювали питання стягнення кредитної заборгованості в добровільному порядку, у зв'язку із чим, відповідачем винесено постанови про повернення виконавчого документа стягувачу (однак в подальшому було винесено постанову про відкриття виконавчого провадження щодо виконання постанови про стягнення виконавчого збору. Рішенням Рівненського окружного адміністративного суду в задоволенні адміністративного позову було відмовлено, у зв'язку із чим на відповідне рішення було подано апеляційну скаргу з мотивів неправильного застосування судом норм матеріального права. Апеляційний адміністративний суд відкрив провадження у справі і призначив судові засідання. Особи, які беруть участь у справі в судові засідання не прибули, хоча належним чином повідомлені про дату, час та місце судового розгляду. Які подальші дії судді?

2. Схема нарахування балів

2.1. Нархування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни «Теорія і практика адміністративного судочинства», обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З навчальної дисципліни «Теорія і практика адміністративного судочинства» передбачено проведення 11 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій										
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Денна	11	0,9	1,8	2,7	3,6	4,5	5,5	6,4	7,3	8,2	9,1	10,0

2.3. З навчальної дисципліни «Теорія і практика адміністративного судочинства» передбачено проведення 9 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п. 4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	13 тем	Номер теми													Усього балів
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	13
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	7													7
	Усього балів														20

3. Рекомендовані джерела

Тема 1

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р., ратифікована Законом України від 17 липня 1997 р. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. *Законодавство України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
6. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 432 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/AP-Tom-2.pdf>.
7. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с. URL: <https://old.karazin.ua/images/redactor/news/2014-04-16/Riabchenko.pdf>.
8. Адміністративне судочинство України: питання теорії і практики (з нагоди 20-річчя ухвалення Кодексу адміністративного судочинства України): монографія / редкол.: М.І. Смокович (голова), О.Р. Радишевська, В.М. Кравчук, Н.В. Богашева. Київ: Компанія ВАІТЕ, 2025. 626 с. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Monograf_Admin_sud_vo.pdf
9. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАІТЕ, 2015. 288 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1589/1/12.pdf>.
10. Гаврік Р. О. До питання про зміст поняття «право на судові оскарження рішень, дій, бездіяльності суб'єктів владних повноважень» в практиці Європейського суду з прав людини та в законодавстві України. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія Юридичні науки*. 2018. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2018_2_11.
11. Галуцько В., Стеценко С., Берlach А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила2. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с. URL: https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%92_%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85_%D0%B2%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%83.pdf.
12. Капинос О. В. Теоретико-правові засади функціонування адміністративного судочинства в Україні. Дис. ...канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2021. 312 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Kapynos.pdf.
13. Капля О. «Адміністративна юстиція» як юридичний термін. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С. 108-110. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/5/25.pdf>.
14. Ківалов С. В. Адміністративний процес (загальна частина) : навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / С. В. Ківалов, А. Ю. Осадчий, О. В. Закаленко. - Одеса, 2019. - 224 с. Режим доступу : <https://doi.org/10.32837/11300.12478/>
15. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/210/1/admin%20sydoc.pdf>.
16. Литвинюк І.М. Процесуальна форма адміністративного судочинства України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дис. ... канд.юр.наук. Спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2024. 247 с. URL: <http://phd.znu.edu.ua/page/Doc/2024/litvinyuk/Lytvyniuk.pdf>.
17. Решота В. В. Застосування джерел адміністративного права в судочинстві України. – Дис. ... д-ра юр. наук. Спец. 12.00.07 – Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2018. 473 с. URL: https://old.lpnu.ua/sites/default/files/dissertation/2019/12147/dysertaciya_na_zdobuttya_naukovogo_stupenya_doktora_yurydychnyh_nauk_reshoty_volodymyra_volodymyrovycha.pdf.

Тема 2

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р., ратифікована Законом України від 17 липня 1997 р. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. *Законодавство України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
6. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 432 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/AP-Tom-2.pdf>.
7. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с. URL: <https://old.karazin.ua/images/redactor/news/2014-04-16/Riabchenko.pdf>.
8. Адміністративне судочинство України: питання теорії і практики (з нагоди 20-річчя ухвалення Кодексу адміністративного судочинства України): монографія / редкол.: М.І. Смокович (голова), О.Р. Радишевська, В.М. Кравчук, Н.В. Богашева. Київ: Компанія ВАІТЕ, 2025. 626 с. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Monograf_Admin_sud_vo.pdf
9. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАІТЕ, 2015. 288 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1589/1/12.pdf>.
10. Галуцько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила2. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с. URL: https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%92_%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85%D0%B2%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%83.pdf.
11. Іваненко Т. М. Адміністративно-правове забезпечення доступності адміністративного судочинства як складової верховенства права. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2020. 176 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Ivanenko.pdf.
12. Капинос О. В. Теоретико-правові засади функціонування адміністративного судочинства в Україні. Дис. ...канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2021. 312 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Kapynos.pdf.
13. Ківалов С. В. Адміністративний процес (загальна частина) : навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / С. В. Ківалов, А. Ю. Осадчий, О. В. Закаленко. - Одеса, 2019. - 224 с. Режим доступу : <https://doi.org/10.32837/11300.12478/>
14. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/210/1/admin%20sydoc.pdf>.
15. Колодій А.М. Принципи права України: монографія. К.: Юрінком Інтер, 1998. 208 с.

URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFII_2016/Kolodiy_1998.pdf.

16. Корчинський О. І. Принципи адміністративного судочинства як основа захисту прав людини і громадянина організація роботи адміністративних судів: зарубіжний досвід. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія. Юридичні науки.* 2017. № 876. С. 151–156. URL: <https://ena.lpnu.ua/items/0da78b68-e3fa-4106-b2e5-276ece99e690>.
17. Підвальна М. З. Проблеми забезпечення доступу до адміністративного суду. *Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права.* 2013. № 3(47). С. 380-395. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2013_3_54.
18. Підвальна М. З. Проблеми застосування принципу верховенства права. *Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права.* 2012. № 3 (43). С. 17 - 24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2012_3_5.
19. Скрипченко В. О. Принципи адміністративного судочинства. Дис. ...канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.. К., 2020. 207 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38566/1/diss-skripchenko.pdf>.

Тема 3

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII *Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
4. Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів: Указ Президента України від 16 листопада 2004 р. № 1417/2004. *Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1417/2004>.
5. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. Ред. В. Галунька, В. Фелика. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 432 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/AP-Tom-2.pdf>.
6. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. Ред. Проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. І доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с. URL: <https://old.karazin.ua/images/redactor/news/2014-04-16/Riabchenko.pdf>.
7. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. Авт.; за заг. Ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАІТЕ, 2015. 288 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1589/1/12.pdf>.
8. Бевзенко В. Адміністративна юрисдикція: поняття, сутність, проблеми відмежування. *Вісник Вищого адміністративного суду України.* 2013. № 3. С. 39-53. URL: <https://applaw.net/index.php/journal/article/download/574/510>.
9. Білуга С. В. Предметна підсудність в адміністративному судочинстві : дис. ... канд. Юрид. Наук. Спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2012. 209 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/fce09d5f-82da-4d83-ac1c-037afdba7f9f/download>.
10. Ватаманюк Р. В. Інститут підсудності в адміністративному судочинстві: дис. ... канд. Юрид. Наук. Спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2011. 211 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0411U002845/Dis.doc>.
11. Гаврік Р. О., Владовська К. П. Особливості розгляду справ за правилами спрощеного провадження у адміністративному судочинстві: порівняльно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2021. № 11. С. 393-395. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-11/99>.

12. Джабурія О. В. Компетенція адміністративних судів щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень України: дис. ... канд. Юрид. Наук. Спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2014. 204 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0414U001491/Diss.doc>.
13. Завальнюк І. В. Спрошене провадження в адміністративному судочинстві України: автореф. ... дис. ... канд. Юрид. Наук. Спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2017. 22 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/4dcbe38a-c9fb-4ebc-b599-6d862d2b6320/download>.
14. Ківалов С. В. Адміністративний процес (загальна частина) : навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / С. В. Ківалов, А. Ю. Осадчий, О. В. Закаленко. – Одеса, 2019. – 224 с. Режим доступу : <https://doi.org/10.32837/11300.12478/>
15. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/210/1/admin%20sydoc.pdf>.
16. Корчинський О. І. Правові засади організації адміністративного судочинства в Україні : дис. ... канд. Юрид. Наук. Спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2018. 185 с. URL: <https://ena.lpnu.ua/items/9fa0ef2c-9998-43a6-bd64-b388979248bf>.
17. Кравцова Т. М., Петрова Н. О. Сутність та зміст предметної юрисдикції адміністративних судів України. *Науковий Вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2018. Вип. 2. Т. 1. С. 159–164. URL: <https://lj.journal.kspu.edu/index.php/lj/article/view/158/145>.
18. Кузнецов Д. М. Скорочене провадження в адміністративному судочинстві України. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Дніпро, 2017. 216 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0417U004769/dis.doc>.
19. Муза О. В., Травкіна К. Є. Процесуальні засади спрощеного позовного провадження в адміністративному судочинстві України: монографія. Київ, Четверта хвиля, 2019. 108 с.
20. Пчелін В. Б. Зміст та особливості публічно-правових спорів, розгляд і вирішення яких віднесено до юрисдикції адміністративних судів України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 1. С. 128-132. URL: https://cusu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/2_2017/125-129.pdf.
21. Роженко Д. В. Письмове провадження в адміністративному судочинстві : дис. ... канд. Юрид. Наук. Спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2014. 203 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0414U003586/dis.doc>.
22. Рой О. В. Правові акти суб'єктів владних повноважень як предмет публічно-правового спору. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2019. 269 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0419U002064/dis.docx>.
23. Тимошенко К. О. Публічно-правовий спір як предмет юрисдикції адміністративних судів : дис. ... канд. Юрид. Наук. Спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2012. 224 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0413U001309/dis.doc>.

Тема 4

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII

Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.

5. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.
6. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 432 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/AP-Tom-2.pdf>.
7. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с. URL: <https://old.karazin.ua/images/redactor/news/2014-04-16/Riabchenko.pdf>.
8. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАТЕ, 2015. 288 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1589/1/12.pdf>.
9. Ківалов С. В. Адміністративний процес (загальна частина) : навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / С. В. Ківалов, А. Ю. Осадчий, О. В. Закаленко. - Одеса, 2019. - 224 с. Режим доступу : <https://doi.org/10.32837/11300.12478/>
10. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/210/1/admin%20sydoc.pdf>.
11. Корчинський О. І. Правові засади організації адміністративного судочинства в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2018. 185 с. URL: <https://ena.lpnu.ua/items/9fa0ef2c-9998-43a6-bd64-b388979248bf>.

Тема 5

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
4. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>.
7. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.
8. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 432 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/AP-Tom-2.pdf>.

9. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с. URL: <https://old.karazin.ua/images/redactor/news/2014-04-16/Riabchenko.pdf>.
10. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАТЕ, 2015. 288 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1589/1/12.pdf>.
11. Бачун О. В. Правовий статус суб'єктів адміністративного судочинства. дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. К., 2020. 206 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0410U004566/%D0%B4%D0%B8%D1%81-%D0%91%D0%B0%D1%87%D1%83%D0%BD.doc>.
12. Бевзенко В. М. Суб'єкти владних повноважень в адміністративному судочинстві України : дис ... д-ра юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Харків, 2010, 433с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0510U000623/Dis.doc>.
13. Бердникова Л. В. Державна податкова служба України як суб'єкт адміністративного судочинства : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ірпінь, 2012. 200 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0412U005916/dis.doc>.
14. Желтобрюх І. Л. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність та адміністративно-процесуальний статус сторін (теоретичні аспекти співвідношення). *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія: «Юридичні науки»*. 2020. № 4. Т. 31 (70). С. 128–133. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/4_2020/23.pdf.
15. Желтобрюх І. Л. Адміністративно-процесуальний статус сторін в адміністративному судочинстві: питання теорії та практики : дис.. ... д-ра. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Дніпро, 2020. 443 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0520U101662/Zheltobriukh.docx>.
16. Желтобрюх І. Л. Сторона справи як учасник адміністративного процесу. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 3. Т. 1. 133–137. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.3-1.22>.
17. Ківалов С. В. Адміністративний процес (загальна частина) : навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / С. В. Ківалов, А. Ю. Осадчий, О. В. Закаленко. - Одеса, 2019. - 224 с. Режим доступу : <https://doi.org/10.32837/11300.12478/>
18. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/210/1/admin%20sydoc.pdf>.
19. Корчинський О. І. Правові засади організації адміністративного судочинства в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2018. 185 с. URL: <https://ena.lpnu.ua/items/9fa0ef2c-9998-43a6-bd64-b388979248bf>.
20. Пундас-Шушлебін К. Ю. Суб'єкт владних повноважень як відповідач у справах адміністративної юрисдикції : дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2013. 212 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0413U004778/dis.doc>.
21. Ситников О.Ф. Правовий статус позивача в адміністративному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2014. 198 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0414U003587/dis.doc>.
22. Скочиляс-Павлів О. В., Сидор Н. Т. Підходи до класифікації суб'єктів адміністративного судочинства в Україні. *Європейські перспективи*. 2021. № 1. С. 53–59. URL: https://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2021/09/53-_Skochylyas-1.pdf.
23. Соболева І. В. Прокурор в адміністративному судочинстві: питання теорії та практики. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2021. 198 с. URL:

http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Sobolieva.pdf.

24. Топор І. В. Теоретико-правова характеристика процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2014. 226 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0414U002735/Diss.doc>.

Тема 6

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
5. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>.
6. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцько, В. Фелика. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 432 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/AP-Tom-2.pdf>.
7. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с. URL: <https://old.karazin.ua/images/redactor/news/2014-04-16/Riabchenko.pdf>.
8. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАТЕ, 2015. 288 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1589/1/12.pdf>.
9. Брода А. Ю. Правова допомога адвоката в адміністративному процесі. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. К., 2019. 244 с. URL: https://uacademic.info/download/file/0419U002224/%D0%91%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0_%D0%B4%D0%B8%D1%81_26.02.doc.
10. Величко О. М. Представництво прав, свобод та інтересів громадян в адміністративному судочинстві: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2019. 209 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0419U003692/Dis..pdf>.
11. Ківалов С. В. Адміністративний процес (загальна частина) : навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / С. В. Ківалов, А. Ю. Осадчий, О. В. Закаленко. - Одеса, 2019. - 224 с. Режим доступу : <https://doi.org/10.32837/11300.12478/>
12. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/210/1/admin%20sydoc.pdf>.
13. Корчинський О. І. Правові засади організації адміністративного судочинства в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2018. 185 с. URL: <https://ena.lpnu.ua/items/9fa0ef2c-9998-43a6-bd64-b388979248bf>.
14. Соболева І. В. Прокурор в адміністративному судочинстві: питання теорії та практики. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2021. 198 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Sobolieva.pdf.

Тема 7

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про судовий збір: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3674-VI. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>.
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua>.
6. База правових позицій. URL: <https://lpd.juscourt.com>
7. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 432 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/AP-Tom-2.pdf>.
8. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с. URL: <https://old.karazin.ua/images/redactor/news/2014-04-16/Riabchenko.pdf>.
9. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАТЕ, 2015. 288 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1589/1/12.pdf>.
10. Базов В. Форми провадження в адміністративному судочинстві: питання визначення та класифікації. *Право України*. 2012. №1-2. С.353-361.
11. Беляневич О. А. До питання про адміністративний позов. *Вісник академії правових наук України*. 2012. № 1. С. 138–147.
12. Білуга С. С. Досудове врегулювання адміністративно-правових спорів: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2015. 250 с.
13. Боженко Н. В. Адміністративно-правове забезпечення медіації як способу вирішення адміністративних спорів: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2019. 242 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0418U001825/dis.doc>.
14. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Врегулювання спору за участю судді: проблеми та перспективи застосування. *Університетські наукові записки*. 2018. № 67–68. С. 62–70. URL: <http://old.univer.km.ua/visnyk/1786.pdf>.
15. Бринцева Л. В. Адміністративно-правові спори: загальна характеристика та адміністративний порядок їх вирішення : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Харків, 2012. 223 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0412U005277/dis.doc>.
16. Гаврік Р. О. До питання про вимоги, які ставляться до судових рішень у адміністративних справах, ухвалених у формі постанови, рішення або ухвали. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія Юридичні науки*. 2017. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2017_1_8.
17. Гаврік Р. О. До питання про поняття судового рішення у адміністративній справі. *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія: юридичні науки*. 2016. Випуск 5. Том 2. С. 27-30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2016_5%282%29_8.
18. Гаврік Р. О., Владовська К. П. Особливості розгляду справ за правилами спрощеного провадження у адміністративному судочинстві: порівняльно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 393-395. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-11/99>.
19. Гаврік Р. О. Юридичні особливості законної сили судових рішень, що ухвалюються у

- справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень . *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія: юридичні науки*. 2015. Випуск 5. Том 2. С. 103-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_5%282%29_28.
20. Гебеш С. А. Відкриття провадження в адміністративній справі як стадія адміністративного судочинства. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ужгород, 2021. 251 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/34266>.
 21. Гебеш С. А. Етапи відкриття провадження в адміністративній справі. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 6 С. 71–75. DOI: [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i6\(35\).691](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i6(35).691).
 22. Гебеш С. А. Проблемні аспекти правового регулювання подання позову в адміністративному судочинстві України. *Держава та регіони*. Серія: 226 Право. 2021. № 1. С. 93–98. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.4-2.11>.
 23. Гнап Д. Д. Відкриття провадження в адміністративній справі як стадія адміністративного процесу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 1. С. 111–114. URL: http://lsej.org.ua/1_2015/29.pdf.
 24. Гнап Д. Д. Звернення до суду в порядку адміністративного судочинства. Дис. ... канд.юр.наук. Спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Дніпро, 2019. 242 с. URL: <https://dduvs.edu.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/dissertations/28/2.pdf>.
 25. Джуринський О. Деякі питання забезпечення адміністративного позову. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 2. С. 54–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2015_2_12.
 26. Завальнюк І. В. Спрошене провадження в адміністративному судочинстві України: автореф. ... дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2017. 22 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/4dcbe38a-c9fb-4ebc-b599-6d862d2b6320/download>.
 27. Картузова І. О. Поняття, елементи та види адміністративного позову. *Юридичний Вісник*. 2013. № 3. С. 94–100. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v3_2013/15.pdf.
 28. Ківалов С. В. Адміністративний процес (загальна частина) : навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / С. В. Ківалов, А. Ю. Осадчий, О. В. Закаленко. - Одеса, 2019. - 224 с. Режим доступу : <https://doi.org/10.32837/11300.12478/>
 29. Кіт Х. Підготовче провадження як стадія адміністративного процесу: загальна характеристика. *Вісник Львівського університету. Серія юрид.* 2013. Вип. 58. С. 135-139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_yu_2013_58_20.
 30. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/210/1/admin%20sydoc.pdf>.
 31. Корінний С. О. Впровадження медіації в адміністративний процес України : дис. ... канд. .юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ужгород. 2019. 242 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/19680>.
 32. Кузнецов Д. М. Скорочене провадження в адміністративному судочинстві України. Дис. ...канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Дніпро, 2017. 216 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0417U004769/dis.doc>.
 33. Муза О. В., Травкіна К. Є. Процесуальні засади спрощеного позовного провадження в адміністративному судочинстві України: монографія. Київ, Четверта хвиля, 2019. 108 с.
 34. Пищида В. М. Предмет, підстави та зміст адміністративного позову щодо незаконного використання та розпорядження публічним майном. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2017. Вип. 42. С. 189–192. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/33332/1/ПРЕДМЕТ%2C%20ПІДСТАВИ%20ТА%20ЗМІСТ%20АДМІНІСТРАТИВНОГО.pdf>.
 35. Роженко Д. В. Письмове провадження в адміністративному судочинстві : дис. ... канд.

- юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2014. 203 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0414U003586/dis.doc>.
36. Ситніков О. Ф. Особливості правового положення позивача в адміністративному судочинстві. *Форум права*. 2012. № 4. С. 819-823. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_4_135.
37. Труш М. І. Судове рішення в адміністративному процесі. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2017. 219 с. URL: <https://ena.lpnu.ua/items/6c1082b2-1e14-4ef4-8158-0dcc60adcc6>.
38. Шинкар Т. І. Застосування медіації в адміністративному судочинстві: вітчизняний та зарубіжний досвід: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів. 2018. 219 с. URL: <https://ena.lpnu.ua/items/b3692259-138c-4ae3-9113-d96930e9254f>.

Тема 8

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про судовий збір: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3674-VI. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>.
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
5. Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 р. № 1559-VI. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>.
6. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17>.
7. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 р. № 1798-VIII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>.
8. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Веренцов проти України» від 11 квітня 2013 року. *Законодавство України*. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974_945/
9. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 432 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/AP-Tom-2.pdf>.
10. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с. URL: <https://old.karazin.ua/images/redactor/news/2014-04-16/Riabchenko.pdf>.
11. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАІТЕ, 2015. 288 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1589/1/12.pdf>.
12. Божко Ю. В. Правові аспекти розгляду податкових спорів в адміністративному судочинстві України : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2014. 214 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0414U005681/dis.doc>.
13. Буханевич О. М., Гаврік Р. О., Галус О. О. Вирішення спорів про компетенцію як вид судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 298-301. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/68>.

14. Гаврік Р. О. До питання про прикладні проблеми притягнення до адміністративної відповідальності за незаконне перетинання державного кордону (у справах про подвійне громадянство). *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 2. С. 112-116. URL: http://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/PAP_2_2020-1.pdf.
15. Гаврік Р. О., Владовська К. П. Особливості розгляду справ за правилами спрощеного провадження у адміністративному судочинстві: порівняльно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 393-395. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-11/99>.
16. Гаврік Р. О., Владовська К. П. Прикладні аспекти вирішення судом адміністративних справ щодо притягнення суб'єктів міграційних правопорушень до відповідальності. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія Право. Публічне управління та адміністрування*. 2025. № 17. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2025-17-01-03>.
17. Гаврік Р. О. Практичні особливості вирішення справ за участю Державної прикордонної служби України у справах щодо проходження публічної служби. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 4. С. 248-251. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/715670.pdf>.
18. Гінда О. М. Проведення за зверненням податкових органів в адміністративному судочинстві. Дис. ... докт. філ. Спец. 081 – Право. Львів, 2023. 267 с. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/diss_Hinda.pdf.
19. Завальнюк І. В. Спрощене провадження в адміністративному судочинстві України: автореф. ... дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2017. 22 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/4dcbe38a-c9fb-4ebc-b599-6d862d2b6320/download>.
20. Івановська А. М., Гаврік Р. О. Прикладні питання вирішення справ про правопорушення, що пов'язані з корупцією у адміністративному судочинстві. *Економіка, фінанси, право*. 2023. № 5. С. 6-11. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.5.1>.
21. Ківалов С. В. Адміністративний процес (загальна частина) : навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / С. В. Ківалов, А. Ю. Осадчий, О. В. Закаленко. - Одеса, 2019. - 224 с. Режим доступу : <https://doi.org/10.32837/11300.12478/>
22. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/210/1/admin%20sydoc.pdf>.
23. Кузнецов Д. М. Скорочене провадження в адміністративному судочинстві України. Дис. ...канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Дніпро, 2017. 216 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0417U004769/dis.doc>.
24. Муза О. В., Травкіна К. Є. Процесуальні засади спрощеного позовного провадження в адміністративному судочинстві України: монографія. Київ, Четверта хвиля, 2019. 108 с.
25. Роженко Д. В. Письмове провадження в адміністративному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2014. 203 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0414U003586/dis.doc>.
26. Салюк П. І. Концептуальні питання захисту сімейних прав та законних інтересів в контексті оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які порушують права та законні інтереси учасників сімейних відносин. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. Випуск 3. С. 119-124. DOI: <https://doi.org/10.35774/app2022.03.119>.
27. Смокович М. І. Правове регулювання розгляду виборчих спорів: теоретичний і практичний аспект: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2014. 576с.
28. Теоретичні та прикладні проблеми захисту інтересів Державної прикордонної служби України в судових органах України та інших держав : колективна монографія / В. Л. Зьолка, Р. О. Гаврік та ін. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2019. 176 с. URL: https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/2890/1/monografiya_gavrik_царенко.pdf.
29. Цуркан М. І. Особливості судового розгляду спорів щодо проходження публічної служби в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і

процес; фінансове право; інформаційне право. 12.00.07. Одеса, 2009. 231 с. ГКДЖ <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/f8e8fabf-2fef-48db-8ccf-1ca4c1415ee3/download>.

Тема 9

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про судовий збір: Закон України від 8 липня 2011 року. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>.
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 року. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
5. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 432 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/AP-Tom-2.pdf>.
6. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с. URL: <https://old.karazin.ua/images/redactor/news/2014-04-16/Riabchenko.pdf>.
7. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАТЕ, 2015. 288 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1589/1/12.pdf>.
8. Боженко Н. В. Адміністративно-правове забезпечення медіації як способу вирішення адміністративних спорів: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2019. 242 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0418U001825/dis.doc>.
9. Гаврік Р. О. Юридичні особливості законної сили судових рішень, що ухвалюються у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія: юридичні науки*. 2015. Випуск 5. Том 2. С. 103-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_5%282%29_28.
10. Кармазіна Л. П. Правовий статус відповідача під час перегляду рішень у справах про адміністративні правопорушення адміністративними судами. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. К., 2015. 204 с. URL: https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Specializovani_vcheni_radi/Karmazina/Karmazina_diser.pdf.
11. Ківалов С. В. Адміністративний процес (загальна частина) : навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / С. В. Ківалов, А. Ю. Осадчий, О. В. Закаленко. - Одеса, 2019. - 224 с. Режим доступу : <https://doi.org/10.32837/11300.12478/>
12. Корінний С. О. Впровадження медіації в адміністративний процес України : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ужгород. 2019. 242 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/19680>.
13. Кузнецов Д. М. Скорочене провадження в адміністративному судочинстві України. Дис. ...канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Дніпро, 2017. 216 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0417U004769/dis.doc>.
14. Кукурудз Р. О. Особливості інституту апеляції в адміністративно-деліктному процесі. *Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки*. Вип. 46. К. : Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2009. С. 236-243. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/9153>.
15. Роженко Д. В. Письмове провадження в адміністративному судочинстві : дис. ... канд.

- юрисд. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2014. 203 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0414U003586/dis.doc>.
16. Самсін І. Л. Проведення за винятковими обставинами в адміністративному судочинстві з огляду на практику Європейського суду з прав людини. *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 6 (118). С. 42-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvsu_2010_6_10.
17. Труш М. І. Судове рішення в адміністративному процесі. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2017. 219 с. URL: <https://ena.lpnu.ua/items/6c1082b2-1e14-4ef4-8158-0dcc60adcce6>.
18. Цвіркун Ю. І. Розгляд та вирішення в адміністративному судочинстві справ про оскарження рішень, дій та бездіяльності колегіальних суб'єктів публічної адміністрації. Дис. ... докт.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2020. 545 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/9cf86d65-298e-4d61-ace1-dc112f59fec7/download>.

Тема 10

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 2 червня 2011 року. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 року. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-IX#Text>.
6. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
7. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
8. Про затвердження Положення про надання безоплатної первинної правової допомоги в Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України : Наказ Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 04.05.2016 р. № 320. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0753-16>.
9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий Дім «Кампус Коттон клуб» щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 124 Конституції України (справа про досудове врегулювання спорів) від 09.07.2002 р. № 15–рп/2002. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-02#Text>.
10. Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради про деякі аспекти посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах від 21.05.2008 р. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a95.
11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (в ред. від 30.11.2015 р.). *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
12. Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах: Директива 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради від 21 травня 2008 р. URL: <https://ukrmediation.com.ua/images/DOCS/Model-documents/mediation-directive-ukr.pdf>.
13. Рекомендація Рес (2001)9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами і приватними сторонами від 05.09.2001 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2001_9_2001_09_05.pdf.

14. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи № R (85) 11 від 28 червня 1985 р. державам-членам про становище потерпілого в сфері кримінального права і процесу. *Верховний Суд*. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_85_11_1985_06_28.pdf.
15. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи № R (98) 1 від 21 січня 1998 р. державам-членам про сімейну медіацію. *Верховний Суд*. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_98_1_1998_01_21.pdf.
16. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи № I (99) 19 від 15 вересня 1999 р. державам-членам про медіацію в кримінальних справах. URL: *Законодавство України*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_828.
17. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи № Rec (2002) 10 від 18 вересня 2002 р. державам-членам про медіацію в цивільних справах. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2002_10_2002_09_18_1.pdf.
18. Arbitration Act 1996. UK Public General Acts. *legislation.gov.uk*. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/contents>.
19. Zákonomediácii: zákon Slovenskej republiky z 25. júna 2004 č. 420/2004. URL: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-420#:~:text=%281%29%20Tento%20z%C3%A1kon%20upravuje%20v%C3%BDkon%20medi%C3%A1cie%2C%20z%C3%A1kladn%C3%A9%20princ%C3%ADpy%2C,2%29%20obchodn%C3%BDch%20z%C3%A1v%C3%A4zkov%C3%BDch%20vz%C5%A5ahov%203%29%20a%20pracovnopr%C3%A1vných%20vz%C5%A5ahov>.
20. Європейський кодекс поведінки для медіаторів. URL: http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf.
21. Case of Ruiz-Mateos v. Spain (Application № 12952/87). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-57838%22%7D>.
22. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. USTAWA z dnia 30 sierpnia 2002 r. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/prawo-o-postepowaniu-przed-sadami-administracyjnymi-16982717>.
23. Shamir Y. Alternative dispute resolution approaches and their application. Israel Center for Negotiation and Mediation (ICNM). 43 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000133287>.
24. Smith C.R. Mediation: The Process and the Issues. Kingston: Industrial Relations Centre, 1998. 14 p. P. 5–6. URL: https://irc.queensu.ca/wp-content/uploads/2013/04/articles_mediation-the-process-and-the-issues.pdf.
25. Steffek F. (2012) Mediation in the European Union: An Introduction. 22 p. URL: https://e-justice.europa.eu/sites/default/files/2015-03/Introduction_to_Mediation_in_the_European_Union_EU_en.pdf?id=b3e6a432-440d-4105-b9d5-29a8be95408f.
26. Wood, J. F. (2017). The Mediation Process: Practical Strategies for Resolving Conflict (4th edition) by Christopher W. Moore: (Jossey-Bass, 2014). Mediation Theory and Practice, 2(1), 84-88. <https://doi.org/10.1558/mtpr.33140>.
27. Uniform Mediation Act 2001 (Last Revised or Amended in 2003). With prefatory note and comments. URL: <https://www.uv.es/medarb/observatorio/leyes-mediacion/eeuu/usa-uniform-mediation-act-2001.pdf>.
28. Білуга С.С. Досудове врегулювання адміністративно-правових спорів. Автореф. дис. ... канд.юр.наук. Спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Одеса, 2015. 24 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6bc39e94-27f2-43b2-9501-b360c11b58ad/content>.
29. Біцай А. В. Моделі медіації у світі та перспективи для України. *Право і суспільство*. 2013. № 6. С. 85–89. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=Pis_2013_6_21.

30. Біцай А. В. Організаційно–правові засади участі адвоката в медіації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. К., 2015. 246 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0416U000410>.
31. Біцай А. В. Професійна відповідальність адвоката–медіатора: поняття, особливості та загальна характеристика. *Форум права*. 2014. № 4. С. 18–23. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=FP_index.
32. Біцай А. В. Участь адвоката в медіації: монографія. К.: Алерта, 260 с.
33. Боженко Н. В. Адміністративно-правове забезпечення медіації як способу вирішення адміністративних спорів: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2019. 242 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0418U001825/dis.doc>.
34. Боженко Н. В. Зарубіжний досвід досудового врегулювання адміністративних спорів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2017. Вип. 78. Одеса: Вид. дім «Гельветика». С. 14–19. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/7f848731-260b-4257-9438-4f05a37b0487/download>.
35. Боженко Н. В. Медіація як один із засобів врегулювання адміністративних спорів: теоретико-історичний аспект. *Право.ua (Law.ua)*. 2017. № 1. С. 95–98. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=pravo_2017_1_19.
36. Боженко Н. В. Удосконалення адміністративно-правового забезпечення медіації в адміністративному судочинстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 9. С. 116–119. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/9/25.pdf>.
37. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Впровадження медіації у судовий процес як складова наближення законодавства України до європейських стандартів. *Приватне право і підприємництво*. К., 2011. Вип. 10. С. 181–185. URL: https://old.univer.km.ua/statti/2.bondarenko-zelinska_n.l.vprovadzhennya_mediatsiyi_u_sudovyy_protse....pdf.
38. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Врегулювання спору за участю судді: проблеми та перспективи застосування. *Університетські наукові записки*. 2018. № 67–68. С. 62–70. URL: <http://old.univer.km.ua/visnyk/1786.pdf>.
39. Ващук О.М. Роль неурядових організацій у запровадженні медіації в Україні (практика використання європейського досвіду). *Часопис Київського університету права*. 2010. № 3. С. 269–274. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/bitstreams/91e3b5e9-0187-4a74-8217-667d27e4ddf5/download>.
40. Гайдук А.В. Проблеми законодавчого забезпечення медіації в Україні. *Часопис Академії адвокатури України*. № 19 (2). 2013. С. 1–4. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Chaa_u_2013_2_9.
41. Демків Р.Я. Медіація як сучасний спосіб вирішення юридичних спорів у цивільному процесі України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 1. С. 58–60. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/515109.pdf>.
42. Жмудь В. Запровадження процедури медіації (примирення) у законодавстві України. *Юстиніан*. 2007. № 11. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_11347.
43. Корінний С. О. Впровадження медіації в адміністративний процес України : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ужгород. 2019. 242 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/19680>.

44. Мазаракі Н. Медіація в Україні: проблеми теорії та практики. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 1. С. 92–100. URL: [http://zt.knute.edu.ua/files/2016/1\(84\)/10.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2016/1(84)/10.pdf).
45. Присяжнюк І. Запровадження медіації як форми відновного правосуддя. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 2. С. 65–69. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Vnapu_2012_2_14.
46. Шинкар Т. І. Застосування медіації в адміністративному судочинстві: вітчизняний та зарубіжний досвід: дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів. 2018. 219 с. URL: <https://ena.lpnu.ua/items/b3692259-138c-4ae3-9113-d96930e9254f>.

Тема 11

1. Про виконавче провадження: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1404-VII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>
2. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1403-VIII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19>
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
4. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галуцько, П. Діхтєвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 432 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/AP-Tom-2.pdf>.
5. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с. URL: <https://old.karazin.ua/images/redactor/news/2014-04-16/Riabchenko.pdf>.
6. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАТЕ, 2015. 288 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1589/1/12.pdf>.
7. Гаврік Р. О. Юридичні особливості законної сили судових рішень, що ухвалюються у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія: юридичні науки*. 2015. Випуск 5. Том 2. С. 103-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_5%282%29_28.
8. Гаврік Р. О., Владовська К. П. Теоретико-правові та прикладні аспекти здійснення судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративних справах. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 4. Частина 2. С. 144-148. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/24-1.pdf>.
9. Ківалов С. В. Адміністративний процес (загальна частина) : навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / С. В. Ківалов, А. Ю. Осадчий, О. В. Закаленко. - Одеса, 2019. - 224 с. Режим доступу : <https://doi.org/10.32837/11300.12478/>
10. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/210/1/admin%20sydoc.pdf>.
11. Михайлов О. О. Судовий контроль адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні. Дис. ... докт.філ. Спец. 081 Право. Хмельницький, 2024. 204 с. URL: <https://univer.km.ua/sites/default/files/users/user161/Михайлов/diss%20Михайлов%20О.О.%20.pdf>.

12. Поліщук В. Ю. Зловживання процесуальними правами в адміністративному судочинстві. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя, 2020. 206 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Polishchuk.pdf.
13. П'ятницький А. В. Адміністративно-правове забезпечення реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Суми, 2018. 225 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/67461/1/diss_Piatnytskyi.pdf.
14. Сасевич О. М. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. 2014. 197 с. URL: <https://uacademic.info/download/file/0414U002941/dis.doc>.
15. Сидор Н. Т. Правове регулювання заходів процесуального примусу в адміністративному процесі. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2021. 208 с. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2021/dissertation/16516/disertaciyna-robot-na-zdobuttya-naukovogo-stupenya-kandidata-yuridichnikh-nauk-sidor-nt.pdf>.

Тема 12

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про судовий збір : Закон України від 08.07.2011 р. № 3674-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 14. Ст. 87.
4. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцько, В. Фелика. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 432 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/AP-Tom-2.pdf>.
5. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцько, О. Правоторової. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/2021/04/%D0%90%D0%94%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E-%D0%B2%D0%B8%D0%B4-%D1%87%D0%B5%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B5-2021.pdf>.
6. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с. URL: <https://old.karazin.ua/images/redactor/news/2014-04-16/Riabchenko.pdf>.
7. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАТЕ, 2015. 288 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1589/1/12.pdf>.
8. Галуцько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила2. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с. URL: https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%92_%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85%D0%B2%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%83.pdf.

Тема 13

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
3. Про судові рішення в адміністративній справі: Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 20.05.2013 р. № 7. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007760-13>.
4. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 432 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/AP-Tom-2.pdf>.
5. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/2021/04/%D0%90%D0%94%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E-%D0%B2%D0%B8%D0%B4-%D1%87%D0%B5%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B5-2021.pdf>.
6. Адміністративне судочинство : навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. П. Рябченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. 304 с. URL: <https://old.karazin.ua/images/redactor/news/2014-04-16/Riabchenko.pdf>.
7. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. М. Нечитайла. К.: ВАТЕ, 2015. 288 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1589/1/12.pdf>.
8. Гаврік Р. О. До питання про вимоги, які ставляться до судових рішень у адміністративних справах, ухвалених у формі постанови, рішення або ухвали. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія Юридичні науки*. 2017. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2017_1_8.
9. Гаврік Р. О. До питання про поняття судового рішення у адміністративній справі. *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія: юридичні науки*. 2016. Випуск 5. Том 2. С. 27-30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2016_5%282%29_8.
10. Гаврік Р. О. Юридичні особливості законної сили судових рішень, що ухвалюються у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія: юридичні науки*. 2015. Випуск 5. Том 2. С. 103-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_5%282%29_28.
11. Галуцько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила2. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с. URL: https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%92_%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85_%D0%B2%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%83.pdf.
12. Труш М. І. Судові рішення в адміністративному процесі. Дис. ... канд.юр.наук. спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Львів, 2017.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.rada.gov.ua> – Веб-портал Верховної Ради України
2. <http://www.president.gov.ua> – Офіційне інтернет-представництво

3. <http://www.kmu.gov.ua>
 4. <https://minjust.gov.ua/>
 5. <https://dsa.court.gov.ua/dsa/>
 6. <http://www.reyestr.gourt.gov.ua>
 7. https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/kas_adm/
 8. <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>
 9. <http://www.vaas.gov.ua>
 10. <http://kaas.gov.ua>
 11. <https://adm.ko.court.gov.ua/sud1070/>
 12. <http://www.kmoas.gov.ua>
 13. <http://nbuv.gov.ua/>
 14. <http://gntb.gov.ua/ua/>
 15. <http://www.ounb.km.ua/>
 16. <http://www.adm.km.ua/>
 17. <http://km-oblrada.gov.ua/>
 18. <http://www.khmelnysky.com/>
 19. <http://www.univer.km.ua/>
- Президента України
- Веб-портал Кабінету Міністрів України
 - Веб-портал Міністерства юстиції України
 - Веб-портал Державної судової адміністрації України
 - Єдиний державний реєстр судових рішень
 - Веб-портал Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду
 - Веб-сайт Верховного Суду
 - Веб-сайт Сьомого апеляційного адміністративного суду (Вінницького апеляційного адміністративного суду)
 - Веб-сайт Шостого апеляційного адміністративного суду (Київського апеляційного адміністративного суду)
 - Веб-сайт Київського окружного адміністративного суду
 - Веб-сайт Хмельницького окружного адміністративного суду
 - Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського
 - Веб-сайт державної науково-технічної бібліотеки України
 - Веб-сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки
 - Веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації
 - Веб-сайт Хмельницької обласної ради
 - Веб-сайт Хмельницької міської ради
 - Веб-сайт Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова